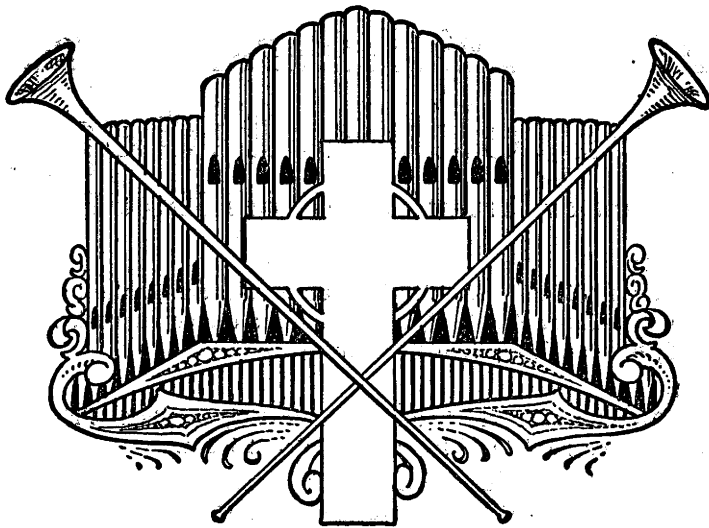

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ÖRGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER
OCH
SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- o. KANTORSFÖRENING

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN BENGT CNATTINGIUS, LINKÖPING, KYRKO-
HERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM OCH MUSIKDIREKTÖREN
SVANTE SJÖBERG, KARLSKRONA

UTGIVEN AV DOMKYRKOVICEPASTOR ARTHUR ADELL, LUND

15 Sept.

NIONDE ÅRGÅNGEN N:o 8-9

1934

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

UPPSATSER.

	} Sid.
<i>Adell, A.</i> : 1531 års svenska mässa och den gamla kultsången	32, 49
— — Hymn på Kristi himmelfärdsdag	65
— — Trefaldighetstidens benedicamus	134
Alternativa koraller till nya psalmer:	
Recension	104
Musikaliska Akademiens utlåtande	149
Centralstyrelsens för Sveriges allm. Organist- och kantorsförenings utlåtande ..	151
Kyrkosångens Vänners utlåtande	161
<i>Berthelsson, B.</i> : Nutida kyrkovård och kyrkokonst	132
<i>Björk, Sv.</i> : Kapitlet »Ordning medh kyrkesong» i 1571 års kyrkoordning	67, 85
<i>Cnattingius, B.</i> : Kyrklig konst 1933	56
— — Tävlingen om kyrka i Johannesberg i Göteborg	90
— — Mellansvenska barockpredikstolar	182
<i>S. Colliander</i> : Böcker om talkonst	164
<i>Hambraeus, A.</i> : Alternativ eller icke till Nya psalmer	105
<i>Hellerström, A. O. T.</i> : Kyrie eleison,	1, 18
Inför korset	17
<i>Lindeberg, G.</i> : Skolans andakter	11
<i>Olsson, O.</i> : Svante Sjöberg	97
<i>Palmer, E.</i> : Veckans tideböner	123
<i>Peters, K.</i> : Svenska psalmen 265	113
— — Det nya psalmboksförslaget	124
<i>Rosenqvist, C.</i> : Den »nya» kyrkoorgeln	119
— — Det »klangliga» materialet i den nya kyrkoorgeln	145
<i>Runbäck, A.</i> : De alternativa korallerna	104
<i>Schedin, Gunh.</i> : Silbermannskolan i grevskapet Bayreuth	5
— — De lübska kyrkoorglarna under medeltiden	53
— — Ostpreussens största orgelverk	185
<i>Silbermann, J.</i> : Dania Sonans	24
<i>Sjöberg, S.</i> : Herr Zettergren contra sin förening	159
<i>Sjöblom, E.</i> : O, Nådens konung (hymn)	81
<i>Sörensen, H.</i> : Kristus og de hellige menn i kunsten	65
Tjänstgöringsreglemente för organister, kantorer och klockare	81, 177
<i>Weman, H.</i> : Engelsk korallbok	100
<i>Wester, B.</i> : Gotiskt väsen och gotisk form i orgel	153
<i>Zettergren, N. G.</i> : Organist- och kantorsföreningarna	130
<i>Ahlén, W.</i> : Svensk orgelkonst under 1933	38

UTFÖRLIGARE REDOGÖRELSE FÖR KURSER M. M.

	Sid.		Sid.
Samverkan mellan präster och konstnärer	42	Kyrkomusikaliska kursen i Katrineholm	137
Koralveckan i Båstad	70, 140	Instruktionskurs i Kusmark	191
Utställningen »Nutida kyrkovård och kyrkokonst» i Uppsala	132	Tävlingen om ny kyrka i Göteborg ..	90
		Samvaro för gemensam bön och sång i Lund	173

RECENSIONER.

	Sid.		Sid.
NYUTGIVNA BÖCKER OCH SKRIFTER.		<i>Cornell-Wallin</i> : Uppsvenska målarskolor på 1400-talet	45
<i>Adell-Peters</i> : Veckans tideböner	123	<i>Eklund, J. A.</i> : Psalmboksförslag	124
<i>Block, G. E.</i> : Örby pastorats äldsta kyrkor	76	<i>Engström, L. M.</i> : Communion thoughts	143
<i>Borggård-Carlsson-Dalby-Friberg</i> : För scoutlivet	144	<i>Fredlund, S. F.</i> : Predikningar	47
<i>Brilioth, Y.</i> : Svensk kyrkokunskap ..	188	<i>Geister, Chr.</i> : Skolesång	93
<i>Böser, F.</i> : Der rhythmische Vortrag ..	93	<i>Helander, D.</i> : Liturgiska utvecklingen i Sverige	189
		<i>Hoppe, R.</i> : Elias Martin	15

	Sid.		Sid.
<i>Hultgren, G. M.</i> : Ur Jesper Svedbergs psalmskatt	29	<i>Bond, A.</i> : Visa från Leksand	92
<i>Höfer, Fr.</i> : Instrumentationslehre	176	<i>Bruun, J.</i> : Dansk højmesse og Tidesang	174
<i>Jacobsson, J.</i> : Göteborgs och Bohus läns kyrkor	45	<i>Colleen, H.</i> : Tolv små visor	28
<i>Johansson, A.</i> : Morgonandakten i skolan	11	<i>Croce, G.</i> : 14 vierstimmigen Motetten	91
<i>Kolmodin, O.</i> : Morgonvisor och aftonpsalmer	59	English Hymnal	100
Kyrkliga byggnader (Nordisk kultur)	94	<i>Eklöf-Gustafsson-Wikander-Ahlén-Överström</i> : Skolkören	28
<i>Lawson, E.</i> : Christina Nilsson vivt to Brockton	143	Forspil til Salmemelodier	142
<i>Lundahl, F.</i> : Förtröstan	46	95 Forspil til Salmemelodier	143
<i>Lundberg, E.</i> : Visby kyrkoruiner	190	<i>Gölz, R.</i> : Chorgesangbuch	160
<i>Luther, M.</i> : En årgång predikningar	47	<i>Hannikainen, I.</i> : 7 andliga sånger ..	92
<i>Nystedt, O.</i> : Ett kyrkoår	77	<i>Hult, J.</i> : Jungfrun hon går i ringen ..	141
<i>Ortved, E.</i> : Cistercienserorden og dens klostre i Norden	75	<i>Händel, G. F.</i> : Arioso	92
<i>Preuss, H.</i> : Martin Luther, der Prophet	59	<i>Jobs, A.</i> : Sången	160
<i>Sartori, P.</i> : Das Buch vom deutschen Glocken	93	<i>Knab, A.</i> : 16 Chorale	142
<i>Schæfer, P.</i> : Katholische Wiedergeburt der engl. Kirche	95	<i>Lassus, O.</i> : 13 kurze Motetten	91
<i>Smets, P.</i> : Die Orgelregister	175	<i>Lindberg, O.</i> : Den signade dag	72
—»— Neugeistlicher Orgelbau	176	<i>Maasalo A.</i> : 17 andliga sånger	74
<i>Stenius, J.</i> : Svensk kyrkokonst	76	<i>Morén, J.</i> : Ave crux	172
<i>Svensson, S. E.</i> : Harmonilära	29	<i>Nordqvist, R.</i> : Psalm och sång	74
Technik des Kunsthandwerks	77	<i>Nyvall, J.</i> : Lovsång	48
<i>af Ugglas, C. R.</i> : Kyrkligt guld- och silversmide	15	<i>Olson, D.</i> : 40 korapreludier	143
<i>Weber, R.</i> : Die Orgel der Gabler und Holzheu	29	—»— Påskhymn m. fl.	60
<i>Wentz, H.</i> : Den Wallinska psalmboken	189	—»— Se, Jesus är ett tröstrikt namn	73
<i>Widdig, S.</i> : Dansk Messe, Tide- og Psalmesang	13	<i>Olsson, O.</i> : O Gud som åter tänder ..	72
<i>Akesson, E.</i> : Det nya psalmboksförslaget	176	<i>Pedersen, M.</i> : Pratum spirituale	24
NYUTGIVNA MUSIKALIER.		<i>Pergament, M.</i> : Vårvisa	142
<i>Adell-Peters</i> : Adventscompletorium ..	175	<i>Peters-Runbäck</i> : Introitus till högmässan på de stora högtidsdagarna ..	44
—»— Påsktidens vesper	44	<i>Petersén, G.</i> : Herre är det du	141
—»— Allhelgonavesper och matutin ..	175	<i>Pitoni</i> : Hymn på adventssöndagen ..	92
Alternativa koraler	104	<i>Raasted, N. O.</i> : Psalm 42	141
<i>Andrén, A.</i> : En envis dalkarls visa ..	74	<i>Renner, J.</i> : Te Deum laudamus	92
<i>Anrep-Nordin-Körling</i> : Dikt och ton ..	189	<i>Runbäck, A.</i> : Stå upp vår ljus	15
<i>Bach, J. S.</i> : Kantat nr 140	141	<i>Saul, F.</i> : Två svenska folkvisor	74
<i>Bangert-Neidendam</i> : Vor gudstjeneste	174	<i>Solén, O.</i> : Uplandssången	143
		<i>Strauss, R., Donau, sjung</i>	143
		<i>Sundblad, H.</i> : Tre duetter	93
		<i>Widéen, I.</i> : Se, vi gå upp till Jerusalem	73
		<i>Widmann, W.</i> : Gesänge von alten Meistern	91
		<i>Wikander, D.</i> : Såsom hjorten trängtar	15
		—»— Hosianna m. fl.	48
		<i>Ahlén, W.</i> : Lov vare dig, o Jesu Krist, koralspartita för orgel	14
		—»— Sommarpsalm	142
		Ett flertal körsånger omnämnda i körrevyn	73

KORTARE MEDDELANDEN.

	Sid.		Sid.
Val	16, 48, 64, 80, 114, 176	Centralstyrelsen	31, 168
Avlagda examina	32, 95, 167	Stiftskretsarna	96, 108, 139
Lägre organistexamen	80, 167	Sveriges kyrkosångsförbunds centralråd	31
Kyrkosångens Vänner: Centralkommittén	31, 62, 78	—»— i Stockholm	16
—»— Orgelrådet	26	Musikaliska akademien	32, 64, 80, 95
Sverige allm. Organist- och Kantorsförening:		Från Tyskland	16, 64, 80
		Från Norge	64, 110

**Tidskrift för Kyrkomusik och
Svenskt Gudstjänstliv**

Redaktionens adress:
Bredgatan 14, Lund. Tel. 6 58.

Expeditionens adress: *Svenska Kyrkans
Diakonistyrelses Bokförlag, Stockholm 7.*
Tel. 23 24 05.

Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer
den 15 i varje månad. För juli—aug.
utkommer ett nummer den 1 aug.

Prenumerationspris: å posten, i bok-
handeln eller direkt från förlaget: kr.
4: 50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
prepning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bland annat:
Kyrkoherde *K. Peters*, Söndrum: Svenska
psalmen 265. — Musikdirektör *C. E. Rosen-
qvist*, Engelholm: den »nya» kyrkoorgeln. —
Kyrkoadjunkt *E. Palmer*, Stockholm: Veckans
Tidböner. — Kyrkoherde *K. Peters*, Sönd-
rum: Det nya psalmboksförslaget. — Musik-
direktör *N. G. Zettergren*, Malmö: Organist-
och Kantorsföreningarna. — Amanuens *B.
Berthelson*, Stockholm: Nutida kyrkovård
och kyrkokonst. — Domkyrkovicepastor *A.
Adell*, Lund: Trefaldighetstidens Benedica-
mus. — Sammanträden och kurser. — Re-
censioner. — Meddelanden.

Nytt från C. W. K. Gleerups förlag, Lund

Evangelisk Tidegård

Utgiven av Arthur Adell och Knut Peters

Textbok:

Veckans Tideböner. Stycken ur psaltaren jämte lovsånger och böner ordnade för dagliga bönetimmar under en vecka. Pris häft. 2: 25; bunden 3:—; bunden guldsnitt 3: 50.

Musik:

Vid Matutin eller vid Laudes på Alla Helgons dag. Pris 60 öre.
Vid Vesper på Alla Helgons dag. Pris 25 öre.

ALTARSKRUD - MÄSSKRUD

PRÄSTKAPPOR

LJUSSTAKAR - VAXLJUS - KRUCIFIX

LIBRARIA

LÄSTMAKAREGATAN 30, STOCKHOLM

Kyrkokalender.

för Trefaldighetstidens slut.

Allmän kyrkobön: Alternativ III, Fjärde böndagen: Alternativ II och Alla helgons dag: Alternativ I.

DEN HELIGE MIKAELS DAG.

(Röd skrud.)

För helgsmålsbönen:
Sv. psb. 35. 443. Psalt. 80:1—4. 1 Mos. 28:10—19.

För högmässan:
Sv. psb. 34:2. 35. 330. 16:3, 4. [1157:8, 9. 158.] 588:6, 7.

För aftonsången:
Sv. psb. 36. 666:5, 6. 221:3.

För veckans dagliga andakter:
Månd. 1 okt. Sv. psb. 431:1—3. 431:4—5. Psalt. 145:1—8. 1 Tim. 5:1—25.
Tisd. 2. Sv. psb. 588:4. 588:6—7. Psalt. 71:1—6. 1 Tim. 6:1—21.
Onsd. 3. Sv. psb. 241:1. 241:5—6. Psalt. 119:9—16. 2 Tim. 1:1—18.
Torsd. 4. Sv. psb. 646:1, 2. 646:3. Psalt. 111:1—10. 2 Tim. 2:1—26.
Fred. 5. Sv. psb. 182:1. 182:4—5. Psalt. 102:2—3, 12—23. 2 Tim. 3:1—117.
Lörd. 6. Sv. psb. 637:3. 637:4. Psalt. 105:1—9. 2 Tim. 4:1—22.

TACKSAGELSESDAGEN.

(Röd skrud.)

För helgsmålsbönen:
Sv. psb. 402. 443. Psalt. 146:1—10. 1 Krön. 29:10—15.

För ottesången:
Predikotext: Hebr. 13:15—16. Sv. psb. 579. 1:6, 7.

För högmässan:
Predikotext: Rom. 15:4—6. Sv. psb. 16:1. 402. 137:1. 324:2—5. [157:8, 99. 153.] 272:3.

För aftonsången:
Predikotext: 1 Petr. 2:4—10. Sv. psb. 264. 528:3—6. 265.

För veckans dagliga andakter:
Månd. 8. Sv. psb. 503:1—2. 503:3—4. Psalt. 145:8—14. 1 Petr. 1:1—21.
Tisd. 9. Sv. psb. 471:1, 2. 471:8. Psalt. 139:1—12. 1 Petr. 1:22—2:12.
Onsd. 10. Sv. psb. 258:2. 258:6. Psalt. 119:89—94. 1 Petr. 2:13—3:7.
Torsd. 11. Sv. psb. 221:1. 221:3. Psalt. 73:1—3; 23—28. 1 Petr. 3:8—4:6.
Fred. 12. Sv. psb. 582:1—2. 582:7. Psalt. 34:1—8. 1 Petr. 4:7—5:14.
Lörd. 13. Sv. psb. 321:1. 321:4. Psalt. 95. 2 Petr. 1:1—21.

TJUGONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET.

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:
Sv. psb. 184. 439. Psalt. 85:2—8. Jes. 5:1—7.

För högmässan:
Sv. psb. 450:1. 184:4—6. 21:1. 164:1—4. [558:4. 150]. 499:7.

För aftonsången:
Sv. psb. 137:4—7. 430:10, 11. 424:6.

För veckans dagliga andakter:
Månd. 15. Sv. psb. 1:6. 1:7. Psalt. 145:15—21. 2 Petr. 2:1—22.
Tisd. 16. Sv. psb. 175:1. 175:5—6. Psalt. 90:1—14. 2 Petr. 3:1—18.
Onsd. 17. Sv. psb. 299:1—2. 299:7. Psalt. 119:169—176. Jak. 1:1—27.
Torsd. 18. Sv. psb. 591:1. 591:3. Psalt. 121. Jak. 2:1—26.
Fred. 19. Sv. psb. 183:1—2. 183:3—4. Psalt. 143:1—8. Jak. 3:1—4:10.
Lörd. 20. Sv. psb. 24:2—3. 24:4. Psalt. 148. Jak. 4:11—5:20.

IV

**TJUGOFÖRSTA SÖNDAGEN EFTER TRE-
FALDIGHET.**

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 226. 442. Psalt. 48: 10—15. Jes. 40: 29—31.

För högmässan:

Sv. psb. 183: 4. 226. 329: 1. 187: 5—10. [216: 1. 150]. 229: 9.

För aftonsången:

Sv. psb. 211, 216: 4—6. 532: 4—5.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 22. Sv. psb. 326: 1—2. 326: 3—4. Psalt. 36: 2—10. Jud. 1—25.

Tisd. 23. Sv. psb. 168: 1. 168: 4—5. Psalt. 42: 1—6. 1 Joh. 1: 1—2: 17.

Onsd. 24. Sv. psb. 609: 1. 609: 5—6. Psalt. 71: 17—23. 1 Joh. 2: 18—3: 12.

Torsd. 25. Sv. psb. 225: 1. 225: 4. Psalt. 16: 1—11. 1 Joh. 3: 13—4: 16.

Fred. 26. Sv. psb. 185: 6. 189: 6. Psalt. 4: 2—9. 1 Joh. 4: 17—5: 21.

Lörd. 27. Sv. psb. 271: 1—2. 271: 3—4. Psalt. 24: 1—10. 2 Joh. 1—13.

**TJUGOANDRA SÖNDAGEN EFTER TRE-
FALDIGHET.**

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 285: 442. Psalt. 85: 9—14. Syr. 27: 30—28: 4.

För högmässan:

Sv. psb. 173: 1. 285: 3—6. 329: 3. 182: 1—3. [155: 4, 5. 150]. 22.

För aftonsången:

Sv. psb. 135. 141: 9—14. 582: 6, 7.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 29. Sv. psb. 430: 1. 430: 9. Psalt. 103: 1—13. Joh. 1: 1—28.

Tisd. 30. Sv. psb. 208: 1. 208: 3. Psalt. 30: 2—13. Joh. 1: 29—51.

Onsd. 31. Sv. psb. 137: 1—2. 137: 3. Psalt. 37: 1—6. Joh. 2: 1—25.

Torsd. 1 nov. Allhelgonadag. Sv. psb. 294: 6. 294: 7. Psalt. 18: 29—35. Joh. 3: 1—21.

Fred. 2. Sv. psb. 180: 5. 180: 6. Psalt. 22: 24—32. Joh. 3: 22—4: 6.

Lörd. 3. Sv. psb. 535: 1. 535: 3. Psalt. 65: 2—9. Joh. 4: 7—42.

ALLA HELGONS DAG.

(Vit skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 486. 442. Psalt. 87: 1—3, 6—7. Jes. 49: 13—18.

För högmässan:

Sv. psb. 484: 1. 486: 1—5. 45: 8. 134 [157: 8—9. 487]. 294: 6, 7.

För aftonsången:

Sv. psb. 524: 1—5. 525. 500: 4.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 5. Sv. psb. 500: 4, 500: 5. Psalt. 103: 15—22. Joh. 4: 43—5: 18.

Tisd. 6. Sv. psb. 378: 1, 2. 378: 3. Psalt. 34: 2—9. Joh. 5: 19—47.

Onsd. 7. Sv. psb. 193: 6, 370: 4. Psalt. 25: 4—14. Joh. 6: 1—27.

Torsd. 8. Sv. psb. 257: 10. 257: 11. Psalt. 23. Joh. 6: 28—51.

Fred. 9. Sv. psb. 469: 1. 469: 6—7. Psalt. 55: 2—9; 23. Joh. 6: 52—71.

Lörd. 10. Sv. psb. 487: 1. 487: 6—7. Psalt. 16: 1—7. Joh. 7: 1—39.

**TJUGOFJÄRDE SÖNDAGEN EFTER TRE-
FALDIGHET.**

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 223. 442. Psalt. 16. Jes. 25: 8—9.

För högmässan:

Sv. psb. 448. 223: 3—8. 48: 7. 469: 5—8 [157: 17—18. 151]. 588: 6, 7.

För aftonsången:

Sv. psb. 670. 499: 4—7. 591: 5.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 12. Sv. psb. 661: 3. 661: 5, 6. Psalt. 108: 2—7. Joh. 7: 40—8: 29.

Svenska psalmen 265.

Bland de medeltida företelser inom det liturgisk-musikaliska området, som i särskild grad verka främmande och sällsamma för en nutida betraktare, är en av de intressantaste det underliga sätt att utvidga text och melodi som är känt under namnet *tropering*.¹ Namnet kommer från det grekiska *τροπερος* och pekar sålunda på österländskt ursprung. Även andra omständigheter, på vilka det icke finnes anledning att här ingå, synas göra det så gott som säkert att troperingen har kommit till den västerländska kyrkan österifrån. Den nya konstarten, vars äldsta spår kunna föras tillbaka till 800-talet, uppträder ungefär samtidigt i Frankrike och S:t Gallen och kan länge glädja sig åt en stor popularitet. De flesta slag av liturgiska texter bliva föremål för det fromma nit som ligger bakom det sällsamma tillvägagångssättet. Icke minst mässans ordinarium (med undantag för Credo) troperades flitigt, särskilt de för de större högtiderna avsedda alternativen. Ur de till *proprium de tempore* och *de sanctis* hörande texterna försvinna troperna i allmänhet med 1200-talet. I ordinariums texter leva de kvar ännu in på 1500-talet.

Troperingen bestod däri att man i början, inuti eller i slutet av en liturgisk text infogade tillägg, som avsågo att bilda en inledning eller avslutning till det hela eller att omskriva, förklara eller understryka vissa ord eller satser i originalet. Vad musiken beträffar kunde, men behövde ej, samtidigt en utvidgning ske. Mången gång tjänade de tillfogade textstyckena blott till att åt en lång vokalis (t. ex. under »e» i Kyrie) giva ett syllabiskt textunderlag.

Som ex. på en trop av mycket ringa omfång må följande troperade Kyrie anföras.²

Kyrie Deus misericordiae eleison,
Christe Qui resurgens a mortuis hostem fortem devicisti eleison,
Kyrie Paraclite, bone Deus in personis trine eleison.

Även en Sanctus-trop³ må tjäna som exempel:

Sanctus Sanctorum exultatio.
Sanctus Sanctorum benedictio.
Sanctus Sanctorum consolatio.

Dominus deus Sabaoth. Pleni sunt coeli et terra. Quem decet laus, salus et honor.

Gloria tua, hosanna in excelsis. Quem dulci iubilo sanctorum concinit ordo.

Benedictus qui venit etc.

¹ Om tropen som kyrkomusikalisk konstform, se t. ex. Moberg, *Kyrkomusikens historia*, s. 39 f. eller Wagner, *Ursprung und Entwicklung der liturgischen Gesangsformen*, 3:e uppl. 1911, s. 277 ff.

² Efter Braun, *Liturgisches Handlexicon*, 1922, s. 309.

³ Efter Wagner, *Ursprung und Entwicklung der liturg. Gesangsformen*, s. 289.

Till ett medeltida troperat Sanctus står den svenska kyrkan i tack-samhetsskuld för en av sina yppersta koraler och en av sina bästa lovpsalmer nämligen n:r 265: *Dig vare lov och pris, o Krist*. Ingen som hört denna psalm har väl kunnat undgå att fråga sig, varifrån denna underbara melodi härstammar. Frågan har varit lika lätt att framställa som svår att få besvarad. Närmast till hands ligger väl att slå upp den nya koralboken och se efter vad den har att meddela i sina uppgifter om melodiernas ursprung. Där möter emellertid blott följande knappa underrättelse: »Av ovisst, troligen medeltida ursprung. Anträffas första gången i den danska Rostockerhandboken 1529⁴. I Sverige i Een lijten Song-book 1553. Har hos oss förr sjungits på Helga Lekamens dag i samband med nattvardsfirandet.» Något sakligt tillägg av betydelse har knappast heller varit att hämta ur andra källor. Noderman har dock i sina *Studier i svensk hymnologi* det intressanta påpekandet, att melodien (men icke texten) finnes hos Michael Weisse 1531 (till texten: Barmherziger, ewiger Gott).⁵ Härav torde följa att melodien måste vara avsevärt äldre än dess äldsta nordiska källa. Ty det får väl anses uteslutet att Michael Weisse lånat från en dansk källa av 1528 eller 1529. Då emellertid icke heller en dansk källa av 1528 eller 1529 kan ha lånat melodien från Weisses 1531 tryckta sångbok måste en äldre — med all sannolikhet kontinental — för båda gemensam källa finnas. Genom ett fynd som jag för några år sedan gjorde anser jag mig icke blott kunna föra melodien något århundrade tillbaka i tiden utan ock exakt angiva dess ursprung och art. Den är ingenting annat än en gammal Sanctus-trop.⁶ Att melodien på det närmaste hängt tillsammans med den Sanctus-melodi, som i 1697 års mässmusik kallas *Sanctus Pentecostes*, har sedan länge varit tydligt. Men någon medeltida källa för denna melodi eller för texten »Tibi laus, salus sit Christe» har icke veterligen varit känd av någon svensk forskare.⁷ I

⁴ Anmärkas må att både text och melodi förekomma redan i Malmömässan, som numera anses tryckt redan år 1528. Se Abrahamson, Liturgisk Musik i den danske kirke, s. 62 och 64.

⁵ När *Widding*, Dansk Messe, Tide- og Psalmesang, del I, s. 130 anmärker, att Michael Weisse i detta fall icke som han annars så ofta gör »sat den latinske Hymnebetegnelse ved siden af den tyske Psalme», synes han hava orätt. Enligt *v. Tucher*, Schatz des evangelischen Kirchengesangs, del II, s. 335 har Weisse nämligen över melodien satt orden »Angeli et Archangeli», med vilka ord han just betecknar den latinska »hymn» som vi i Danmark och Sverige av skäl, som skola framgå av den följande framställningen, bruka beteckna »Tibi laus, salus sit Christe».

⁶ Sanctus består av tvenne leder. Den första (Jes. 6: 3) förkunnar den treenige Gudens härlighet; den andra (Benedictus qui venit, Mt. 21: 9) hälsar den i nattvarden kommande Frälsaren. Vardera delen avslutas med *Hosanna in excelsis*. Endera eller båda lederna kunde bli föremål för tropering. Detta gäller även om Hosanna. I här ifrågakörande fall är det endast Hosanna som troperats, varför tropen hos Blume-Dreves, *Analecta hymnica* upptages bland Hosanna-troper (cf. nedan).

⁷ Liedgren, den siste som väl hos oss behandlat frågan har i »Svensk psalm och andlig visa», s. 68, noten, blott den synnerligen vaga och otillfredsställande upplysningen: »den senare (= Dig vare lov och pris, o Krist) sammanhänger med en hymn i Niels Jespersens Gradual: Tibi laus sit, Christe». Sålunda intet utöver Beckman. Även Blume-Dreves, *Analecta hymnica* (del XLVII s. 369 n:r 332) känner tropen endast ur en 1500-talskälla (Cantional, ms. Wenceslai de Wyskytna

Max Sigl's *Zur Geschichte des Ordinarium Missae in der deutschen Choralüberlieferung* (Veröffentlichungen der Gregorianischen Akademie zu Freiburg, V. Heft, Regensburg 1911) har jag emellertid på tvenne ställen återfunnit melodien, dels i del II å sid. 10, avtryckt ur en kodex från 1300-talet, dels i samma del å sid. 40 f. ur en kodex från 1400-talet. På förra stället uppträder melodien i vanligt skick, på det senare däremot i den troperade form som är källan till *Dig vare lov och pris, o Krist*. Den av Sigl för detta troperade Sanctus använda källan är *Cod. lat. 19267* i Münchens Hof- und Staatsbibliotek. Dess ursprungsort är Tegernsee (cf. vidare nedan). Här avtryckes lydelsen i denna Tegernsee-kodex efter Sigl. Därunder meddelas melodien sådan den (otroperad) förekommer i en svensk källa, nämligen ett Skeda kyrka i Östergötland tillhörigt exemplar av En liten Sångbok (4:o-upplagan). På tropens plats har jag här inlagt sv. ps. 265 sådan melodien förekommer i den gällande koralboken. Av typografiska skäl hava melodierna transskriberats i modern notskrift med åttondelen som normalnot. Då det ju här endast är fråga om att klar-göra *melodilinjen* gör den moderna notskriften tillfyllest.

Härmed torde både textens och melodians art och ursprung vara klarlagda. Vid tropens förvandling till evangelisk psalm har den danske bearbetaren kastat om ordningen mellan verserna, så att Benedictustropen: *Tibi laus* kommit före Sanctustropen: *Angeli et archangeli*. Därtill har han som avslutning fogat den tredje strofen. Denna torde med stor sannolikhet kunna anses vara hans eget verk. Psalmen lyder i Rostockhandboken av 1529 (enligt Beckman):

Teg waere loff oc prijs, o Herre Christ,
 Benedidet er den dag for vist,
 Vi loffue teg nw oc til evig tiid.
 Hellig, hellig, hellig aest tw ij thet høgeste.
 Englene oc øffuer engle,
 tronerne oc thet himmelske herskaff,
 Teg loffue Cherubin oc Seraphin.
 Hellig, hellig, hellig siungis ij thet øffuerste.
 Thit folk, o Christe, loffue teg,
 Thijn brud aff hiertet nw glaeder seg,
 For thijn naade oc barmhertighed.
 Hellig, hellig, hellig hun siunger teg.

Då den här ifrågavarande melodien till Sanctus varit brukad och

anni 1512, *Cod. Mus. Bohem. XIII A 2*) av böhmiskt ursprung. Den avtryckes här nedan efter Blume-Dreves:

1 a. *Hosanna*;
 Angeli et archangeli,
 throni principatusque caeli
 te laudant, Cherubim
 ac Seraphim,
 Sanctus, Sanctus, Sanctus
 in excelsis.

1 b. *Hosanna*,
 Tibi laus, honor sit, Christe,
 benedictus sit dies iste;
 te laudamus nunc et
 perenniter,
 benedictus Deus,
 in excelsis.

(För undersökningen av tropens förekomst i *Analecta hymnica* står jag i tacksamhetsskuld till domkyrkovicepastor A. Adell.)

Tegernsee. San - ctus, San - ctus, San - ctus do-mi-nus de-us sa-ba-oth. Ple-ni sunt coe-li et ter - - - - - ra glo-ri-a tu - - - - - a.

re Gud Ze-ba-oth. Ful-le ä-ro him-lar-ne och jor- - - - - den av di-na här-lig- - - - - het.

O - - - - - san-na An-ge-li et arch-an-ge-li, thro-ni, prin-ci-pa-tus-que cae-li te lau-dant che-Sv. ps. 265: 2.

Sa - - - - - lig gör Dig lo-var hel-ga äng-lars kor, Och him-lars här med gläd-je stor. 8) Dig lo-va ke-

⁸ Melodien är här i senare tid ändrad. 1697 års koralbok (mig tillgänglig i den av Beckman, Sv. Psalmbok s. 1012 under h) upptagna upplagan) följer ännu vad melodin beträffar fullständigt den ovan avtryckta medeltida versionen.

nu-bim et se-ra-phem sanctus, sanctus, sanc-tus in ex-cel-sis. Be-ne-dic-tus qui ve-nit

nu-bim och se-ra-fim: He-lig, He-lig, He-lig Skeda: oss i höj-de-ne. Vål-sig-nad va-re han

in no-mi-ne do-mi-ni. O san-na Ti-bi laus, sa-lus sit Chris-te be-ne-dic-

[Sv. ps. 265: 1.] lig gör Dig va-re lov och pris, o Krist, Välsignad

tus sit di-es is-te Te lau-da-mus nunc et per-ken-ni-ter be-ne-dic-tus de-us in ex-cel-sis.

den-na dag för-väst. 8b) Vi lo-va dig nu och till e-vig tid; He-lig, He-lig, He-lig Skeda: oss i höj-de-ne. [265: i höj-de-ne.]

8a) Så Sigt. Tryckfel? 8b) Se not 8 å föregående sida.

älskad i Sverige, vilket väl torde kunna sägas om den även i dess troperade gestalt, är det naturligt, att psalmen, sedan den tidigt (den förekommer i Hög-handskriften och i Een liten Song-book) överflyttats till svenska från danskan, blev kär för den svenska församlingen och flitigt brukad.

Den anförda Tegernsee-handskriften ger rörande melodians bruk under kyrkoåret anvisningen »in summis festivitibus». I Sverige har melodien, såsom koralboken utan tvivel riktigt angiver, närmast varit knuten till Corpus Christi-festen. Det är på sitt sätt betecknande för melodians stora popularitet att, när Helga Lekamensfesten försvann, melodien likväl bevarades genom att hänföras till den närbelägna pingsthögtiden.

Det återstår för oss nu blott att se efter om de uppgifter Sigl lämnar rörande de båda förut omtalade handskrifterna kunna lämna några antydningar om melodians ursprung.

Den omtalade *Cod. lat. 19267* i München härstammar som redan blivit nämnt från 1400-talet och Tegernsee, beläget c:a 5 mil. syd-sydost om München, var under medeltiden ett av Sydtysklands förnämsta benediktinerkloster, som först vid sekulariseringen i början av 1800-talet indrogs, varvid dess dyrbara bibliotek fördes till München.

Den andra av de båda kodicex som innehåller melodien är *Cod. lat. 11764* i München. Den är skriven på 1300-talet och härstammar från Polling, ett Augustiner-korherrestift, även det beläget i södra Bayern, ung. 5 mil syd-sydväst från München.

Det torde under sådana förhållanden icke kunna anses osannolikt, att melodien och tropen härstamma från Sydtyskland. Härför talar ju ock på sitt sätt den omständigheten, att melodien i dess troperade skick tydligen varit känd i Böhmen, då Michael Weisse begagnar den i sin psalmbok.

Vad åldern beträffar torde den med full säkerhet sålunda för tropen kunna sättas till 1400-talet och för själva Sanctus-melodien till 1300-talet. Antagligt får väl emellertid anses vara att båda äro åtminstone något äldre än de här ovan anförda källorna.⁹ Ty att de upptagits i för kyrkligt behov avsedda böcker tyder väl på att de redan vid handskrifternas framställande varit i bruk någon tid så att de hunnit vinna kyrkligt erkännande.¹⁰

⁹ Mot en alltför mycket äldre avfattningstid synes melodians musikaliska struktur tala. Däremot torde det icke vara omöjligt att tropen är endast jämförelsevis obetydligt yngre än själva Sanctus-melodien.

¹⁰ Utan att gå närmare in på Widdings (l. c.) framställda hypotes om melodians böhmiska ursprung torde man kunna säga att den efter melodians påvisande i den anförda 1300-talshandskriften måste anses vara ur räkningen.

Knut Peters.

Den »nya» kyrkoorgeln.

Den nya »orgelreformrörelsen» — det stora arbetet på orgelns framför allt klangliga nydaning — har nu existerat på kontinenten i mer än ett decennium*. Vårt sydvästra broderland, Danmark, har även sedan en del år intresserat sig för orgelreformen och numera kan konstateras, att densamma nått också vårt land. Det är — vilket är geografiskt lättförklarligt — i södra Sverige som de första tecknen därtill äro att finna. Det har nämligen under de senaste åren i Skåne byggts en del orglar, vilka bära tydliga spår av »reform»-tendenser. Vi nämna orglarna i *Hälsingborgs Gustav Adolfs-kyrka* (nybyggd 1931. 50 stäm., 3 man.), *Tostarp* (nybyggd 1932. 10 stäm., 2 man.), *Båstad* (nya orgeln ombyggd 1932. 22 stäm., 2 man. Se denna tidskrift nov. 1933, artikeln: »Orgelrestauration»!), *Gryt* (nybyggd 1933. 11 stäm., 2 man.), *Lunds Domkyrkans Kapitelhus* (nybyggd 1933./ 8 stäm., 2 man.), *Malmö Kirsebergskapell* (nybyggd 1934. 10 stäm., 2 man.) *Höganäs* (nybyggd 1934. 25 stäm., 2 man, manual II ännu ofullständig) samt, icke att förglomma, *Lundadomens nya 101-stämmiga orgelverk*, invigd pingstdagen detta år.

Ett annat tecken är bildandet av ett K. S. V:s Orgelråd. I sin »anmälan» talar detta orgelråd bl. a. om »— *det väsentliga för orgeln, själva tonen och de faktorer, varav denna tonkvalitet är betingad.* — — — *romantiska tillsatser, som alltför länge varit dominerande* — — — *återuppliva de för klangen utomordentligt viktiga övertonsstämmorna*». Det visar därmed tydlig frändskap med »orgelreformen» och dess åsikter.

Intresset har således vaknat och tidpunkten kan därför anses lämplig att något närmare redogöra för det instrument, som orgelreformens arbete gäller.

Karaktäristik.

Den »nya» kyrkoorgeln — därmed vilja vi förstå den orgeltyp, som vill strängt avgränsa sig från den de fyra, fem senaste decennierna överallt — även i kyrkorna — dominerande, orkestrala »konsertorgeltypen» (med de sista årtiondenas avläggare: kino-orgel, »Wurlitzer united organ», »Oskalyd»). Den ser såsom sin höga uppgift att tjäna i kyrkan som dennas instrumental-musikaliska språkrör. Ingalunda anser den sig i sitt nuvarande skick färdig för denna sin uppgift, men den strävar oavslått efter fullkomningen. I det följande må pekas på några uttryck för viljan i dessa strävanden.

Den nya orgeln vill vara sann, ärlig, vill vara sig själv. Därför avstår den ifrån alla icke orgelegna, s. k. imitationsstämmor, vilkas syfte är att söka efterapa orkestrala klanger och därför vill den uppbygga sitt

* En framställning av denna orgelreformrörelsens historiska bakgrund, uppkomst och utveckling har jag tidigare lämnat i artikeln: »Nutida strävanden inom orgelbyggeriet» (Tidskrift f. Kyrkomusik okt. 1930).

klangliga material, sin disposition, efter sina egna och ej efter symfoniorkestrernas principer.

Den erkänner och rättar sig efter sina av naturen givna lagar. Den avstår därför från alla ur akustisk synpunkt naturvidriga pipkonstruktioner, vilkas tonbildnings- och klangliga resultat måste bli otillfredsställande. Orgeln är ju akustiskt sett till stor del en jättesamling flöjter och de rimliga krav på sund tonbildning och god klang som naturen uppställer för detta slag av tonverktyg vill den noga beakta.

Den erkänner och underställer sig de fundamentala lagar, dem konsten och konsthantverket under sin utveckling frambragt och vilka för alla tider stå såsom oöverträffliga och karaktäriserande för orgeln: Det ljudande materialets indelning i de två huvudgrupperna labialer och tungstämmor, dess fördelning i olika »spelgrupper» eller »verk», i spelbordet åskådliggjord i olika klaviaturer för händer och fötter. Dessa »verk» skola var för sig bilda slutna, gentemot varandra kontrasterande men likaberättigade enheter (även pedalverket!) och därför bortser den nya orgeln från den »dynamiska» manualprincipen enligt schemat: manual I = F, manual II = MF, manual III = P och manual IV = PP (eller ev. = FF). Pedalklaviaturens ensidiga funktion såsom klavér för basstämman utvidgas så, att även mellan- och överstämmor kunna utföras på pedalen. I stället för den »dynamiska manualprincipen» träder således den ovan antydda »verk»-principen. För den tonala uppbyggnaden blir den fullständiga »övertonspyramiden» — från 32', 16', 10 $\frac{2}{3}$ ', 8' o. s. v. upp till 1' såsom självständiga stämmor — kännetecknande. 8'-tonhöjden förlorar sin förhärskande ställning och får endast ett ävenberättigande bland de olika tonhöjderna. Alikvot- och flerkoriga stämmor få väsentligt större utrymme i dispositionen. Den genom riktigare konstruktion i betydlig grad ökade användbarheten berättigar här till. Även höra ju dessa stämmor till orgelklangens mest karaktäristiska.

Den nya orgeln vill tala sitt *eget språk*. Detta, vitt skilt från alla övriga instrumentala klanger, är oerhört rikt och känner ej förlusten av orkesterorgelns »karaktärsstämmor» på något sätt smärtsamt. Den odlar de *orgelegna* stämmorna: dels dem, som i mer eller mindre förvanskad gestalt levat kvar under århundradens gång, dels dem, som av orkesterorgeln bortglömdes eller ratades, men vars klangliga och funktionella värden (se nedan!) äro så stora, att införlivandet av dem med orgelns registerbestånd betyder en vinst av omätligt värde. Slutligen intresserar den sig för sådana absolut nya stämmor, som uppfylla den nya orgelns fordringar.

Den fordrar nämligen något av sina klangmedel. De skola kunna fylla den tvåfaldiga uppgiften att dels vara något i sig själva, d. v. s. ha en tydligt särpräglad klanglig profil och d:o klangegenskaper, dels kunna bidra till uppkomsten av s. k. »syntetiska» klanger, ett i konsertorkesterorgeln förbisett, oerhört betydelsefullt sätt att skapa nya klanger, som förhjälpas den nya orgeln till ett ännu rikare, fulltonigare klangspråk.

Den syntetiska orgelklangen uppnås under följande förutsättningar:

a) Stämmorna uppdelas i tvenne huvudgrupper med i stort sett motsatta klangegenskaper. Den ena gruppen — som man efter orgelveten-

skapsmannen H. H. Jahnn brukar kalla den »manliga» — betonar mera kraften, intensiteten, den andra gruppen — den »kvinnliga» — betonar mera fylligheten i klangen. Det är den senare gruppen, som är av eminent betydelse för syntetiska klangers uppkomst. Jahnn har nämligen bevisat, att dessa stämmor ha egenskaper, som det mänskliga örat ej kan uppfatta, men som yttra sig i stor benägenhet för »klangsonderdelning», vilken blir verklighet, så snart en sådan stämma får samtona med en annan, för detta fenomen lämplig stämma. På katalysatorisk väg sluta sig då dessa båda samman till en ny »syntetisk» klangfärg.

b) För att piporna skola kunna utveckla sina önskade klangegenskaper, fordras riktiga mensurer, riktig labiering och uppskarning, vilka faktorer ej såsom i orkesterorgeln få schabloniseras utan från fall till fall måste fastställas med hänsyn till kyrkorummets storlek och akustiska förhållanden, stämmans funktion, placering etc. och utarbetas efter erfarenhetsmässigt vunna och vetenskapligt fastslagna principer.

c) Lägre lufttryck än det i orkesterorglar vanligen använda erfordras. Användningen av riktiga mensurer (pipvidd, labium, uppskarning) möjliggöres endast under förutsättning av en måttlig luftkomprimering.

d) Icke utan betydelse är luftlådan. Jahnn anser slejflådan överlägsen övriga lådkonstruktioner, emedan den i gynnsam riktning påverkar ej blott tonbildningen i allmänhet utan även klangsammanmältningen. (Jahnn: »Der Einfluss der Schleifenwindlade auf die Tonbildung der Orgel»).

Den nya orgeln vill vara ett konstverk, ej en fabriksmässigt framställd maskin. Den hatar standardmått ifråga om stämmorna och godkänner därför ej de gamla konstanta Töpfer-mensurerna med dess fattiga klassificering i de tre graderna: vid, medelvid och snäv genomskärningsmensur. Den begagnar till övervägande del i stället för konstanta s. k. variabla mensurer, vilka bidraga till att borttaga den klangliga enformighet, som vidlåder orkesterorgelns stämmor och i stället ge varje stämma något av eget liv och sålunda skänka stämmorna gentemot varandra även i detta avseende en självständig klangprägel. I stället för de »treklassiga» genomskärningsmensurerna användas för varje fall uträknade sådana. (Se ovan under b)!) — Vidare vill den nya orgeln frigöra sig från alla sådana av den mångfald maskinella inrättningar, som orkesterorgeln begåvats med, vilka för sin existens ha icke de konstnärliga kravens men allenast den mänskliga bekvämlighetens motivering.

Den nya orgeln avstår från konsertorgelns självförhärligande »kraftspråk», sådant det tar sig uttryck i högtrycksstämmor, oktavkopplingsystem m. m. Den vill ej ge uttryck åt något liknande konsertorgelns självbelåtna: »JAG TALAR» i *tonkraftens* tecken. Den odlar i stället *tonskönheten*.

Dessa anförda, för den »nya» kyrkoorgeln typiska drag må vara tillräckliga för att ge en uppfattning av, vad den är och vad den vill. Den historiskt insiktsfulle vill säkert mena, att denna orgel, som här kallats »ny», ingenting annat är än en efterrapning av den s. k. klassiska orgeln — av några delvis oriktigt kallad »Bachorgeln». Det är dock ej så. Det är sant, att orgeln från »storhetstiden», (ung. 1600—1700) i myc-

ket står såsom *förebild* för vår tids nya orgel. Där finna vi de uteslutande orgelegna stämmorna, labialer såväl som tungstämmor. Där ha vi de variabla mensurerna, dispositionen efter »övertonspyramiden», »verk»-principen och annat. Ofrånkomligen — ty det har den moderna orgelvetenskapen bevisat — äro dessa orgelverk i sin art klassiska och vi ha endast att med sorg konstatera orgelbyggnadskonstens märkvärdiga utveckling i senare tider. Det är ju då fullt naturligt att med överhoppande av »nedgångsperioden» anknyta till den klassiska epoken, återerövra dess orgels förtjänster, göra oss förtrogna med dess idéer. Men icke är det meningen, att vi skola nöja oss med att åstadkomma blott kopior av den »klassiska» orgeln, de må vara hur i detalj lyckade som helst. Nej, meningen är, som Jahnn uttryckt det en gång: »Bort från den historiska orgeln! Nya vägar i *dennas grannskap.*» Vi erkänna den klassiska orgeln vara i klangligt hänseende vida överlägsen »orkesterorgeln» och vilja därför lägga den förra som grund för den vidareutveckling av orgeln — den kyrkliga — som skall bliva vår tids insats i orgelbyggnadskonstens historia.

Den nya orgelns samhörighetskänsla med den klassiska har en annan och djupare orsak än den gemensamma musikaliska och konstruktionella uppbyggnaden. Det är frändskapen i kynne. Den klassiska orgeln ställde sig helt in under den kyrkliga tjänsten. (Man invände ej häremot, att den tidens fria — d. v. s. icke av koralcantusfirmus bundna — orgelkompositioner ha ett starkt »konserterande» drag! Detta toccatornas, tantasiernas, ricerarernas etc. »konzertieren» var endast skiftande sätt att musicera »dem Höchsten Gott zu Ehren». All den tidens musik hade ju en för vår tid ofattbar stark etisk förankring i religionen.) Den nya orgeln vill sammalunda. Genom att i det klangliga begränsa sig till det orgelegna befrias den från det sentimentala och affekterade, för orgeln i grunden främmande drag, som kännetecknar orkesterorgeln. Orgeltonen återfår sin klarhet, renhet, sin svala objektivitet. Härmed blir den, skulle man jämförelsevis kunna säga, väsenslik den gregorianska sången i så måtto, att den i högre grad än orkesterorgeln får en tjänande inställning. Så som de gammalkyrkliga vokala tongångarna vilja och kunna träda tillbaka för och tjäna Ordet, så den nya orgeln den musik, som den återger. Orgelmusiken är av naturen egentligen lineär; det visar en blick på orgellitteraturen, som till överväldigande stor del är polyfon. Men polyfon musik fordrar ett instrument, på vilket man utan att nödgas tillgripa någon sorts manuell akrobatik klart och plastiskt kan återge de olika stämmornas linjespel. På en orkesterorgel är det vanligtvis omöjligt att på en och samma manual återge t. ex. en fuga på ett sådant sätt, att en åhörare (med tillräcklig musikalisk förutsättning) riktigt kan uppfatta det musikaliska skeendet. Härvidlag är den »nya» orgeln orkesterorgeln överlägsen och blir därför ett fullkomligare och bättre reproduktionsmedel för den polyfona orgelmusiken. — För den liturgiska beledsagningen är det av praktisk betydelse, att den nya orgelns svaga stämmor genom sin konstruktion äro mera »bärliga» än orkesterorgelns motsvarande stämmor och därför förmå att bättre stödja sången utan att täcka eller ännu mindre dränka densamma.

Sålunda befriad från tyngande och hämmande känslor av musikalisk och klanglig osjälvständighet vill den »nya» orgeln i sin »nya» förädlade gestalt ledsaga den gemensamma koralsången och mässången i dess olika gestalter och vara organisten ett villigt och gott redskap att återgiva den kyrkliga orgellitteraturens verk — och känner sig under allt göra »rätter tjänst». *Den vill vara ett gudstjänstinstrument.*

Carl E. Rosenquist.

Veckans tideböner.

Veckans tideböner. Utgivna av Arthur Adell och Knut Peters. Gleerups förlag. 136 sid., pris 2,75 kr.

Man får intet till skänks, allra minst ett helgat liv. Mycket av det religiösa livets friskhet ligger i en lycklig förening av spontaneitet och disciplin. Man har underskattat den fromma övningen och dess värde för helgelsen. Flera böcker för den enskilda andakten ha under de senare åren sett dagen. Det vittnar om en djupnande förståelse för det inre livets vård. Vad man saknat är en liknande tillgång för samfällid andakt. Nuvarande förhållanden äro icke alltid idealiska. Det fattas sträng och genomförd stil. Den gemensamma bönen och innerligheten få icke framträda. Den förra har man överlåtit åt sekterna. Prästen har icke kunnat bedja med bekymrade själar. Utomkyrklig praxis har han känt sig främmande för.

Man måste vara utgivarna av Veckans tideböner — A. Adell och K. Peters — mycket tacksam, att de vågat ett försök att avhjälpa dessa brister. Riktigt och klokt framhålla de tidegårdens karaktär av bön. De ha tänkt sig att deras sammanställning av tideböner skulle kunna tjäna — utom vid den enskilda andakten — även »vid gemensam bön i hemmet, i skolan och konfirmandundervisningen». De som praktiserat tidebönen med t. ex. konfirmanderna eller vid morgonböner i skolklass veta att denna deras förhoppning icke bygger på verklighetsfri konstruktion. Den djupaste behållningen av en vinters samvaro med nattvardsbarnen skänker måhända tidebönen, i synnerhet om den kan förläggas till kyrkans kor. Den gamla tidegården är den form för gemensam bön som under en i förstone otillgänglig och ensartad yta skänker innerlighet och rikedom åt andakten. I tidegården beredas lekman och präst tillfälle att mötas under helgade former i gemensam bön och kring Ordet.

Bönekarakteren markeras i den föreliggande samlingen icke minst därigenom att den icke upptager musik. Denna brist i Veckans tideböner är under nuvarande förhållanden i själva verket en styrka. Den gregorianska sången utgör för mången ett hinder att tränga in i tidegården. Fara är — såväl för sångarna som församlingen — att den kan komma att uppfattas som en musikalisk prestation i sitt sjungna utförande. Man bör börja med att utföra tidebönen i läsningens form och först efter större förtrogenhet med den övergå till sjungande bedja den. Det är på den vägen den skall vinna insteg i vårt folk.

En avsiktlig och förtjänstfull begränsning i det föreliggande förslaget utgör såväl inskränkningen av deras antal som deras utgestaltung. Av middagens bönetimmar är endast en medtagen. Likaledes upptager samlingen för morgonen blott laudes. Endast för söndagen har man medtagit prim och matutin, vilken därvid klokt nog försetts med en avslutande böneavdelning. Valet och förkortningarna av psalmerna förefalla lyckligt gjorda. Dock — varför har icke Psalt. 134 fått ingå i något completorium? Varje tidebön har omramats med en psalm ur psalmboken, ett grepp som man får vara utgivarna tacksam för. Möjligen borde den senare psalmen vid completoriet ha utelämnats.

Bland önskemålen synes det vara befogat med fordran på utrymme för den tysta bönen. I de vidfogade, för den oinvigde troligen något för knapphändiga anvisningarna på utförandet kunde gärna ha angivits vid vilka ställen i tidebönen man sitter, står eller knäfaller.

Såsom var att vänta ha utgivarna av Veckans tideböner anknutit till svensk reformatorisk tradition. Laurentius Petri Kyrkoordning har följts med smärre avvikelser. Det är lyckligt att så sker, när man nu är i färd med att återupptaga gammal svensk sed i vår kyrka. På en del håll ute i landet har man av brist på en svensk tidegård följt tyska romerska och evangeliska eller engelska brevriarier. Sådant torde dess bättre vara obehövt hädanefter, trots att den nu utgivna samlingen blott innehåller tideböner för en vecka. Man vill hoppas att utgivarna i sinom tid skola fullfölja sitt väl begynte verk. Vill det sig lyckligt, kan denna första samling av tideböner på svensk mark efter århundradens vila betyda en den enskilda och samfälliga andaktens förnyelse. Man är tacksam att saken upptagits av så förfarna och förnäma krafter som i innevarande fall.

Evert Palmer.

Det nya psalmboksförslaget.

När 1920 års kyrkomöte vid 2-tiden på morgonen den 4 december — efter en debatt som börjat föregående dag kl. 11 f. m. och som i det tryckta protokollet upptager 167 sidor — fattade beslut om antagande av ny psalmbok för svenska kyrkan, trodde väl de flesta, att den mer än ett halft sekel gamla frågan om revision av 1819 års psalmbok för alltid skulle vara ur världen. Nästa gång psalmboksfrågan skulle stå på dagordningen, skulle det icke längre bli 1819 års utan 1920 års psalmbok som skulle bli föremål för revisionsarbetet.

Genom förhållanden, som man må aldrig så mycket beklaga ur kyrkopolitisk synpunkt men som det i varje fall icke lönar sig att nu röra i, blev psalmboksfrågans lösning en helt annan än den kyrkomötet beslutat. I stället för med den av kyrkomötet antagna psalmboken begävdades den svenska kyrkan med ett psalmbokstillägg, upptagande de av kyrkomötet godkända nya psalmerna. Åtgärden skulle vara ett provisorium, men de flesta förmodade väl, att detta provisorium i likhet med

så många andra skulle komma att bliva seglivat. Den av kyrkomötet antagna psalmboken utgavs emellertid senare i tryck under titel »Den svenska psalmboken. Antagen av 1920 års kyrkomöte och utgiven i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts beslut den 12 september 1921». Den anföres härnedan under namnet »kyrkomötets psalmbok».

Att många av dem som varit med i 1920 års kyrkomöte kände sig mycket upprörda över Kungl. Maj:ts beslut om »Nya Psalmer» är mindre underligt. Det kan därför icke förvåna att frågan bragtes på tal vid senare kyrkomöten. Både 1925 och 1932 begärde kyrkomötet en reviderad, enhetlig psalmbok. Kungl. Maj:t har emellertid lämnat kyrkomötets anhållan utan avseende ända tills i fjol, då nuvarande ecklesiastikministern gav biskop Eklund ensam i uppdrag att utarbeta ett nytt förslag till psalmbok. Det är detta förslag som nu föreligger i tryck och som kyrkomötet får tillfälle att taga ställning till, då det i november i år sammanträder för att ånyo behandla den segslitna psalmboksfrågan.

Det som först faller i ögonen, då man får det Eklundska förslaget i handen, är dess omfångsrikedom. Intet tidigare förslag till enhetlig psalmbok har i fråga om psalmantalet kommit över 700. Eklund upp-tager icke mindre än 741. Emot en anmärkning i detta stycke garderar han sig dock själv genom den kloka anmärkningen, att det för en beslutande församling är lättare att utesluta föreslagna texter än att införa nya sådana, som icke på förhand kunnat föreligga till prövning. Förslaget är sålunda tilltaget med prutmån.

Det nästa som möter granskaren är att knappast något försök gjorts att rädda den gamla nummerföljden psalmerna emellan. N:r 1, 3, 55, 56 och 60 återfinnas visserligen under sina gamla nummer, men detta torde också vara allt. Obestriddigen skulle det mycket bidragit till underlåtande av en övergång från det gamla till det nya, om åtminstone de allra mest kända psalmerna hade kunnat bibehållas under sina gamla nummer. För den generation som växt upp vid Wallins psalmbok torde det alltid bli underligt att finna t. ex. *Vad ljus över griften* under n:r 117 eller *Till härlighetens land* under nummer 129.

Svårigheten att bibehålla den gamla nummerföljden sammanhänger icke blott med förändringarna i psalmbeståndet utan ock med den förändrade uppställningen. Det efter dogmatisk princip uppgjorda schema som Wallin använde har modifierats till smidigare anpassning efter kyrkoårets och kyrkolivets krav. I fråga om uppställningen överensstämmer förslaget praktiskt taget fullständigt med kyrkomötets psalmbok.

Närmast till hands vid en mera ingående granskning ligger det väl att undersöka förslagets ställning till den nu gällande psalmboken. Först må vi då anteckna att Eklund ur den Wallinska psalmboken uteslutit c:a 65 hela psalmer samt ett 40-tal enstaka verser, allt i överensstämmelse med kyrkomötets psalmbok. Med avseende på dessa uteslutningar måste man på det hela taget känna sig odelat tacksam. Ytterst få av de uteslutna numren torde någonsin nu för tiden bliva sedda på en kyrkas nummertavla. Beträffande tvenne av dessa få — 235, och 402 — må påpekas att de i omarbetad form återfinnas i Nya Psalmer. Psalmen 402 torde dock kunna hava försvarat sin plats i båda gestalterna. Wallin

hade säkerligen varit den siste att beklaga sig över förlusten av de 21 original av hans hand som fått draga sig tillbaka och man gör honom san- nerligen ingen tjänst med att i detta fall yrka på pietet emot honom. Hade han fått hålla på med psalmboksarbetet som han själv önskat, hade han säkerligen själv utmönstrat de flesta. I övrigt hava uteslutningarna drabbat bl. a. 14 original av Ödman och 6 av Åström. Båda dessa skal- der hava förvisso länge nog fått intaga en vida mer framskjuten plats i vår psalmbok än de förtjänat och vi hälsa deras tillbakaträdande med glädje. I detta sammanhang förtjänar påpekas att åtminstone i en del fall mera brukbara psalmer åstadkommits därigenom att en eller annan vers uteslutits. Som exempel må nämnas Wallin 128, som betydligt vunnit i användbarhet genom uteslutningen av den ledsamma andra versen och Wallin 461 som avsevärt förbättrats genom strykningen av den omöjliga sjätte versen.

I fråga om ändringar i de ur vår nuvarande psalmbok upptagna psalmerna har biskop Eklund i stort sett följt kyrkomötets psalmbok. De äro sålunda redan en gång godkända av kyrkomötet. Icke för ty kommer nog diskussionen att väsentligen röra sig om dem. Principiellt torde knappast något kunna invändas mot att nödvändiga ändringar företagas även i de största diktares psalmer. Psalmboken är ju till för försam- lingens skull och icke församlingen för psalmbokens. Wallin kan själv åberopas som hemulsman, både genom sitt tillvägagångssätt gentemot 1695 års psalmbok och genom de bekanta orden, där han kallar psalm- bokens psalmer »en nationalegendom — — — klenoder, som kanske nå- gon gång i ett århundrade må besiktigas och, där så är av nöden, av- dammas.» Frågan är blott huru kraftig denna avdämning får vara. Wallin hade själv i yngre år dammat av hjärtans lust. Men ju längre han arbetade med sin psalmbok, dess försiktigare blev han. Hans slut- liga uppfattning kan väl i princip åtminstone anses uttalad i hans betän- kande i psalmbokskommittén den 10 maj 1812, som förvisso torde än i dag böra anses normgivande för behandlingen av de gamla psalmerna. »Skola de (= de gamla psalmerna) då alldeles icke tåla någon föränd- ring? Det påstår jag ej. Om någon stötande, tvetydig eller mindre viktig detalj förekommer, bör den visserligen ändras; men detta bör vara ett nödfallsverk och göras så omärkligt som möjligt vara kan. Icke bör man i dessa slags psalmer utdöma archaismer, såsom *nåde, gammam, Herre kär, Fader blid, allam tid, lösan sand, städse, glader, nådelig, hjär- telig, innerlig, evinnerlig*, o. s. v. Dessa göra ej meningen otydlig, sna- rare giva de åt uttrycken en viss enfald och ledighet, ja, även högtidlig- het, som ägnar den åldriga psalmen. Det vissa vore att deras borttagande skulle ofta stöta mera än deras bibehållande. — Nej, må dessa heliga sånger evärdeligt igenkännas på prägeln av deras vördnadsvärda ålder- dom; må våra senaste efterkommande få inträda i det urgamla templet med fädernas sång till fädernas Gud: *Hit, o Jesu, samloms vi* — och sjunga i det dystra gravchoret, dit de bära någon trötad medvandrare: *Jag kommer av ett brusand' hav På rätta glädjestranden*. Detta är rö- rande och kritiken skall nästan ovetande fälla sitt vapen vid andaktens heliga altare» (Cit. efter Hildebrand s. 163).

I detta avseende har förslaget icke följt Wallin. Visserligen torde man böra erkänna att ändringarna i ett stort antal fall varit befogade, där meningen förut varit stötande, tvetydig eller otydlig. Som ex. må anföras W. 74: 1 (= F. 39: 1), där »O Guds Son och mänskors like (Hör ett stoft som lyfter sig, Trängande att nalkas dig)» ändrats till »O Guds Son, till mänskors like (*Själva du har förnedrat dig Att till himlen lyfta mig*)». Eller W. 430: 7 (= F. 617: 7) där den även för ganska hårdade öron svåra arkaismen »Ett liv som av dig *självan* är» fått lämna plats för lydelsen »*Det* liv som av dig, *Herre*, är». Jag har antecknat omkring ett hundratal — ofta mycket obetydliga — ändringar av detta slag, som framkallar tillfredsställelse. Ytterligare har jag antecknat åtskilligt över 100 sådana ändringar, som visserligen icke synas mig kunna framkalla någon tillfredsställelse men som heller icke kunde tyckas behöva vålla någon större förargelse, då de huvudsakligen äro vidtagna i mindre använda psalmer. Men åtminstone något 100-tal ändringar äro sådana som man frestas att kalla klåfingriga för att icke använda ett ännu starkare ord. Dit hör utrensningen av en mängd arkaismer, som varken göra meningen otydlig eller svårförståelig, utan blott åt psalmen förläna en viss kärv troskyldighet eller för att tala med Wallin: »en viss enfald och ledighet, ja, även högtidlighet». I en psalm som sällan eller aldrig brukas fäster man sig icke vid dylika ändringar. Men då man börjar att i onödan fingra på de allra mest kända och älskade psalmerna, då blir förhållandet ett annat. Tyvärr förbjuder utrymmesskäl mig att anföras mer än ett par exempel. I W. 77: 5 har man ändrat »Du i nöden vederkvecker (Och från döden mig uppväcker)» till »Du i nöden hjälp mig räcker» o. s. v. Det gamla högtidliga ordet vederkvecker förlänar åt psalmen en innerligare stämning än det tämligen färglösa »hjälp mig räcker». Ändringen är så mycket mera att beklaga som den är inkonsekvent. I W. 1: 2 bibehåller man nämligen samma orena rim som man här velat undvika. Där har man blott ändrat stavningen *vederkvecker* till *vederkvicker*. Samma är förhållandet i W. 188: 5 (= F. 322: 5). I många fall förekommer en omställning av ett par ord för att avhjälpa metriskas ojämnheter. Som ex. må antecknas: Låt ditt ord min spis vara (W. 429: 10) vilket ändrats till: *Ditt ord min spis låt* vara. Dessa många ändringar äro oftast ytterst beklagliga, då de beröva psalmen den rytmiska omväxling som dessa metriskas oregelbundenheter innebära. Dessa »fel» äro i själva verket icke sällan förtjänster. Det är djupt att beklaga att kriorättningen fått göra sig så bred i förslaget. Psalm-boken är dock ingen lärobok i skolvenska.

I fråga om ändringarna i W. hade det förvisso länt förslaget till godo om utgivaren tagit mera hänsyn till den kritik av de onödiga ändringarna som i kyrkomötesdebatten framfördes mot »kyrkomötets psalm-bok» utan att dock kunna vid beslutets fattande göra sig gällande.

Det som mest retar nyfikenheten i förslaget är väl de nytillkomna psalmerna. De äro till antalet icke mindre än 133 och representera så olika tider, länder och strömningar som gärna är möjligt. Den äldste av de företrädade författarna — Jacopone da Todi — dog 1306, den yngste — Rudolf Zetterquist — är född 1905. Tyskland, England, Amerika, Dan-

mark, Norge, Finland, ja t. o. m. Island (via Norge) ha fått lämna bidrag. Det mest överraskande är kanske att av de 133 numren blott omkring ett 30-tal tidigare kommit till användning i de många föregående psalmboksförslagen. C:a 100 uppträda alltså här för första gången i ett svenskt psalmboksförslag och äro sålunda att i alldeles särskild mening betrakta såsom nya. Och även bland de förut anlitade, uppträda somliga i nya översättningar eller bearbetningar. Som sig bör är att huvuddelen av det nya materialet (ungefär hälften) utgöres av svenska originalpsalmer. Rikligast representerad är biskop Eklund själv (med ett tiotal psalmer). Därefter komma tvenne andra västgötar, Paul Nilsson och Runstedt (med vardera fem). Svensk-Amerika är företrädd av de båda Augustana-pastorerna C. A. Lönnquist (3 st.) och Mauritz Stolpe (1). Dessutom förtjänar framhållas att den kärlek till 1695 års psalmbok, som i regel kan spåras hos de flesta svenska psalmister av någon betydelse och på vilken biskop Eklund redan förut givit så stora prov, icke heller nu förnekar sig. Han har nämligen gjort ett försök att rätta ytterligare fyra psalmer ur den gamla karolinska folkboken.

För övrigt må särskilt observeras det engelska inslaget i biskop Eklunds verk (c:a ett halvtjog psalmer). De flesta av dessa översättningar från engelskan ha verkställts av biskopen själv. De representera genom sin mera rent lyriska karaktär ett nytt inslag i vår egen i allmänhet mera didaktiskt betonade psalmdiktning.

Till sitt värde äro dessa nyintagna psalmer naturligtvis mycket olika. En del hålla sig inom gränserna för det enklaste rimsmideri. Ett stort antal måste betraktas såsom tämligen obetydliga. Men ett icke obetydligt antal (c:a $\frac{1}{4}$ av samtliga) synas verkligt önskvärda i vår psalmbok. Några av de i anmälarens tycke värdefullaste bidragen må påpekas. I Spegels »Min själ, du måste nu glömma» (F. 86) ha våra passionspsalmer fått ett ytterst värdefullt tillskott. En annan, icke mindre värdefull passionspsalm är Heermanns »O Jesu käre, vad har du förbrutit», (F. 89) säkerligen en av biskop Eklunds bästa översättningar. Bland pingstpsalmerna må man minnas dels Runstedts »När jorden förnyar sin grönskande skrud» (F. 142) och Eklunds »Livets Ande, kom från ovan» (F. 143). Om kyrkans brister och synder sjunger biskop Eklund i en i det stora hela mycket förtjänstfull psalm (F. 176) och om kyrkan såsom en jublande förgård till paradiset Paul Nilsson n:r 178. Guds kyrkas martyrer ha fått sin psalm i Samuel Gabrielssons präktiga dikt »O Gud, för de trogna martyrer» (F. 160). Bland Allhelgonadagspsalmerna förtjänar att framhållas finländaren Takolanders innerliga: »Välsignade varen, I kära» (F. 159). Vissa delar av biskop Billings psalm om trons frimodighet och trygghet »Nu gläd dig, min ande, i Herran» (F. 421) höra säkerligen till förslaget bästa nyförvärv. Theodor Wallerius' aftonpsalm »I dopets bad du tvädde mig ren» (F. 655) får icke heller förglömmas.

Mest besviknen över det nya förslaget känner man sig inför dess behandling av 1921 års Nya Psalmer. Här hade man väl med skäl kunnat hoppas att en man av biskop Eklunds läggning skulle befria oss från en hel del ledsamma företeelser. Så har dock icke blivit fallet. Blott trenne

äro uteslutna, nämligen 575: *Tanke som fåfängt spanar*, 586: *Min vän är ljuv, min vän är mild* samt 617: *Jag vet en hälsning mera kär*. Några ändringar äro vidtagna vid ett par av de andra. Bl. a. har 664: *Dies irae* återgivits i en äldre tolkning, vilket i vissa avseenden innebär en förbättring, men i ett avseende *en ohjälplig försämring*: de sista versraderna, som äro *absolut nödvändiga för melodiens skull* ha fått försvinna.

Ett särskilt — och alltför vidlyftigt — kapitel för att här utförligare behandlas utgör förslagets förhållande till koralboken. Blott det må sägas att meterklassen: *Huru länge skall mitt hjärta* (W. 45) kommer till användning icke mindre än 6 gånger, en fullständigt oskäligen överansträngning. Melodien W. 45 är nämligen den enda som finnes i vår koralbok av denna meterklass och det torde vara lönlöst att försöka införa någon annan. Den redan förut alltför hårt anlitade meterklassen *Var hälsad sköna morgonstund* (W. 55), förekommer i förslaget ytterligare tre gånger. Även melodien *Vad ljus över griften* (W. 102) lider efter införandet av Nya Psalmer av sådan överansträngning att man icke med någon större glädje ser den behövas ytterligare två gånger i förslaget. Dessutom kunna c:a 35 av förslagets nummer icke sjungas på någon av de nuvarande melodierna. Då därtill kommer att det icke i få fall äro de obetydligaste och svagaste bidragen som kräva nya melodier måste man högeligen beklaga att utgivaren icke brytt sig om att ägna den musikaliska sidan av saken vederbörlig uppmärksamhet. Som ex. på sådana särskilt obetydliga nummer, som likväl skulle kräva ny melodi må anföras den fullständigt överflödiga och ytterst slätstrukna 635: *O Gud jag tackar dig*, eller n:r 180: *Spridda lamm och får*, eller 473: *Barmhärtig var, som Gud barmhärtig är*, eller 469: *Ej druckna av vin har det hetat*. Anmärkningsvärt såsom ett bevis för hur fullständigt utgivaren negligerat alla musikaliska hänsyn är att bland hans egna 10 nya original icke mindre än fyra skulle kräva nya melodier. Det ser faktiskt ut som om utgivaren eftersträvat en så stor ökning av meterklassernas redan förut alltför stora antal som möjligt och detta utan att på minsta sätt fråga efter om en åtminstone dräglig melodi finnes att tillgå. På denna punkt synes utgivaren intet hava lärt av de senare årens diskussion om melodierna till Nya Psalmer. I ögonen fallande är i detta stycke motsatsen mellan Eklund och hans store föregångare Wallin, som vid sitt psalmboksarbete visade den största hänsyn för de musikaliska önskemålen. Vilken styrka detta var hos Wallin förstår man bäst, när man ser det nya förslagets svaghet på denna punkt. Det är verkligen mycket allvarliga betänkligheter som kunna framställas mot förslaget i detta hänseende.

Skall man önska det nya förslaget framgång? När man tänker på de många olägenheter av olika slag som äro förbundna med införandet av en ny psalmbok, känner man sig tveksam. Förslaget skulle säkerligen må mycket väl av att ytterligare överses och den svenska församlingen behöver icke beklaga sig över att det nuvarande provisoriet utsträcker sig över ytterligare en kyrkomötesperiod.

Knut Peters.

Organist- och kantorsföreningarna.

Med år 1933 har Sveriges allmänna organist- och kantorsförening avslutat sitt 32 verksamhetsår, skriver föreningen i sin sista årsskrift. Det må väl kunna anses förlåtligt om den yngre generationen av vårt lands organister och kantorer stå något undrande inför denna 32-åriga »verksamhet». Ty det synes oss som om vi anno 1934 stode på samma ståndpunkt som då föreningen bildades. Vad har gjorts till kårens fromma. under dessa 32 år? Ännu äro organisterna i såväl löne- som tjänstgöringshänseende helt överlämnade åt församlingens och pastors godtycke, ännu vilar byggnadsskyldigheten på »klockaren», ännu sitter en myndighet som fullkomligt saknar musikalisk kapacitet till doms över musikaliska meriter, och ännu sakna vi de rättigheter som tillkomma övriga medborgare i vårt land. Stat och stad ha sört för sina tjänstemäns pension och för efterlevande maka och barn, men för organisten — kantorn har, med undantag av i några större städer, intet gjorts i berörda fall. Varför? På någon eller några måste väl skulden läggas. Och främst måste man ju då rikta sig mot stiftsföreningarnas styrelser och mot Centralstyrelsen. Enligt årsskriften har omkostnaderna för centralstyrelsesammanträdena under 1933 gått till omkring 1,330:— kr., det blir på 32 år lågt räknat 25,000:— kronor. En ganska anmärkningsvärd summa för att några herrar samlas till rådslag som icke kunnat föranleda någon förändring till kårens fromma. Man har visserligen kommit med förslag till de olika frågornas lösning bl. a. 1908, 1915, 1920, men dessa förslag ha tydligen varit av så bristfällig art, att de ej kunnat överbevisa dem som makten hava om nödvändigheten av deras realisering. Och så har man nöjt sig med avslaget, sovit gott under några år, för att så plötsligt vakna upp och mitt i julbrådskan kasta ut ett förhastat förslag, det som nu nagelfares av olika myndigheter. I församlingarna talas det vitt och brett om kyrkomusikens stora betydelse, om organisternas intresserade arbete etc. men intet göres för att tillmötesgå någon enda av kyrkomusikerkårens önskningsar. Helt nyligen refererades i Svensk Kyrkotidning en biskoplig ämbetsberättelse. Det talas om pastors välsignelserika arbete med syföreningar och ungdomsföreningar, men intet ord nämnes om det arbete som kyrkomusikerna nedlagt till gudstjänstens fromma.

Men centralstyrelsen bär ej ensam skulden. I stiftsföreningarna omväljer man styrelsen år för år. Om medlemmarna bevista årssammanträden eller där så förekomma, styrelsesammanträden, betyder föga; om man når upp mot åttiotalet tages ej heller hänsyn till. Att tiden undergår en våldsamt förändring, att det tarvas nya uppslag, nya vägar för frågornas lösning förglömmas. Arbeta verkligen de s. k. kontraktsombuden på att skaffa nya medlemmar? Vid ett nyligen hållet stiftsmöte upplyste några härvid närvarande Hallandsorganister, att ett flertal av det länets kyrkomusiker vore omedvetna om att det fanns stiftsförening i Göteborg. Det säges ibland att man måste ha representativt folk i styrelsen.

Detta är givetvis icke utan betydelse, men det representativa måste förenas med arbetsvilja. Någon stjärna mer eller mindre på fracken torde

inte imponera så värst mycket på de maktavande, och det gäller ej blott att resa till sammanträde, »kallprata» några dagar, resa hem igen och så i lugn och ro invänta kallelse till nästa årssammanträde. En var måste under mellantiden efter förmåga och möjlighet arbeta vidare på frågornas lösning, intressera pressen, ja, helst själv komma med inlägg i densamma, tala vid ortens riksdagsmän etc. I annat fall dröjer det nog ytterligare 32 år innan man nått någon ny tingens ordning!

Det synes också som om en del stadsorganister ej gärna ville kännas vid kårens övriga medlemmar. Kårandan är dålig. Man titulerar varandra med »herr direktören, herr kantorn» etc. Man står ju så högt över de vanliga »bondklockarna». Och så relaterar man fall från åhörda gudstjänster i landskyrkor, där det presterats i kyrkomusikaliskt hänseende fruktansvärt spel. Dessvärre finnes det nog många sådana fall. Men de förekomma ej blott på landet. Man kan även i stadskyrkor med »musikdirektörer» vid orgeln få höra den mest stilvidriga preludering, registrering och koralomharmonisering. Vem skall nu anklagas härför. Det är visserligen närmast organistens fel om spelet är dåligt, men största ansvaret ligger hos examinator, det må vara konservatoriet i Stockholm eller ombuden i landsorten. Genom högre organistexamen och kantorsexamens inrättande ha visserligen fordringarna skärpts betydligt, men »lägre» organistexamen tarvar nog snarast omredigering. Det är inte utan anledning som Kyrkosångens Vänners Centralstyrelse hos musikaliska akademien anhållit om enhetlighet i överensstämmelse med gällande fordringar vid bedömande av examensprov på olika examinationsorter, om detaljerade föreskrifter vid betygsättning, om lägre organistexamens ändrande till blott organistexamen.

Ständig strid råder om examensbetygens värde. Är det examinandens skull att man får bättre betyg på ena stället eller det andra? Har icke akademien varit fullt medveten om vissa examinatorers »välvilja»? Men det dröjde ända till 1930 innan ny förordning utfärdades. Man vill hålla före att låga akademibetyg gå före högre stiftsbetyg. Är detta rimligt? Gällande lag gradera icke betyg från olika examinatorer. En studentexamen gäller lika i hela riket, en fil. lic. t. ex. gäller lika, den må vara från Lund, Stockholm eller Uppsala. Med kyrkomusikerbetyg tror man sig kunna bolla efter behag!

Nog gives det ett rikt arbetsfält för en intresserad stifts- eller Centralstyrelse, men det tarvas arbete, mycket arbete. Och skall organistkåren kunna höja sig till den ställning den bör intaga, då skall det inte blott arbetas på ekomomiska favörer, utan minst lika mycket på att få musikaliskt väl skolade kyrkomusiker. Det stora antalet sökande till varje plats vittnar om att det släppes fram personer som aldrig bort ägna sig åt det ansvarsfulla kyrkomusikerkallet. Skola stiftsföreningarna få alla stiftets kyrkomusiker till medlemmar, då måste man också se till att dess styrelsemedlemmar ej tangera pensionsgränsen, att det ständigt arbetas inom styrelserna. Då skall förvisso även resultat åstadkommas.

N. G. Z.

Nutida kyrkovård och kyrkokonst.

Utställningen i Uppsala.

En gammal kyrkobyggnads historia talar vanligen om tillsatser och förändringar under tidernas lopp, avspeglade skilda epokers växlande uppfattning och smak. När man någon enstaka gång träffar på en kyrka, som genom sekler bevarats i praktiskt taget orört skick, framstår den närmast som det i och för sig värdefulla undantag, vilket bekräftar regeln. Det är naturligt, att en församlings gudstjänstlokal måste åter spegla något av det liv, som präglar församlingen själv. Och det vore helt säkert mindre lyckligt, om kyrkorna i alltför hög grad behandlade som rent historiska monument, där varje förändring betydde ett icke önskvärt ingrepp i helheten. Ett fortlöpande underhåll är under alla omständigheter nödvändigt — det bevisa bl. a. våra talrika ödekyrkor — och att varje tid därvid i sin mån får göra en insats är önskvärt bl. a. därför att intresset för uppgiften på så sätt hålles säkrare vid makt.

Det ligger emellertid i sakens natur att vissa problem måste uppstå, när moderna praktiska krav skola samordnas med kulturhistoriska hänsyn. Och när det gäller rent estetiska spörsmål, ha både gamla och nya värden rätt att göra sig gällande. Vår generation bygger relativt få nya kyrkor, men den vårdar sig så mycket mera om sina gamla tempel. Under sådana omständigheter är det klart, att de moderna insatserna inte kunna begränsas till helt nya uppgifter utan i hög grad äro hänvisade till historiska miljöer med krav på hänsyn och pietet. I stort sett kan man nog också säga, att förhållandet mellan gammalt och nytt i våra dagar avvägs på ett sätt, som rimligen bör kunna tillfredsställa skilda synpunkter och tillsammans skapa ett gott jämnviktsförhållande.

Dessa reflexioner äro närmast föranledda av en utställning, vilken under titeln »*nutida kyrkovård och kyrkokonst*» hade anordnats i anslutning till ärkestiftets prästmöte i augusti. Som anordnare stod diakonistyrelsens konstutskott med arkitekten K. M. Westerberg som kommissarie. I övre galleriet invid Rikssalen i Uppsala slott hade sammanförts en rad prov på de senaste årens kyrkliga konstproduktion. Men som av utställningens namn framgår, hade man också ägnat en avdelning åt vården av kyrkorna och deras inventarier. Det var särskilt inom denna avdelning man fick belysande exempel på hur förhållandet mellan praktiska, estetiska och kulturhistoriska synpunkter regleras.

Vad först den aktuella konstalstringen angår, gladdes man åt den i allmänhet goda kvalitet, som utmärkte det utställda materialet. Ur kyrklig synpunkt kräves det väl något mera än god konst i uteslutande estetisk mening; ett verk, som skall pryda en kyrka, bör också utstråla något av den religiösa anda, som hör hemma i kyrkan. Om det sålunda finns en viss gräns mellan religiös och profan konst i innehållshänseende, så bör det dock ingalunda existera någon kvalitetsskillnad dem emellan. Tyvärr har det ofta varit så, att framför allt en kyrkas altare smyckats med en tavla, vars centralt religiösa motiv och övertygande

religiösa känsla ingen bestrider men som i konstnärligt hänseende varit skäligen enkel. Det var därför uteslutande glädjande att se de talrika exempel på, hur våra kyrkor på sistone alltmer börjat prydas av konstnärer, vilkas skapande förmåga tillåtit en produktion av stort estetiskt värde samtidigt som den till sin karaktär anpassat sig efter de speciella, kyrkliga betingelserna.

Om man ville se utställningens dubbla syfte koncentrerat i ett enda föremål, kunde man stanna framför en barockaltaruppställning från Harakers kyrka, vars centrala figurmotiv tidigare förstörts och nu ersatts med en t. v. i skissform föreliggande Golgata-scen av Torsten Nordberg. Konstnären har här ådagalagt en utmärkt förmåga att anpassa en ny sak till en gammal ram. Både altaruppställningens gamla huvudparti och den nya målningen vinna på föreningen till en ovanligt lycklig enhet.

Kända kyrkokonstnärer som Olle Hjortzberg, Gunnar Torhamn, Einar Forseth m. fl. voro företrädna med representativa arbeten. Till de mest artistiskt raffinerade sakerna hörde ett par skisser av Tor Hörlins hand. Glasmåleriet var också företrätt, bl. a. med några kartonger av Per Månsson, vilken visade goda prov på modern stil i medeltida miljö, samtidigt som han fick exemplifiera svårigheten att förse en stor, öppen 1800-talskyrka med rika, tunga korfönstermålningar.

Den yngre textilkonsten var företrädd med några utmärkta arbeten från Licium, medan Librias alster i vissa fall utmärkte sig för något enklare kvalitet. När är förresten tiden mogen för talrikare försök att använda textilier som altarprydnader? Tanken har vid skilda tillfällen framförts, men den synes röna motstånd, kanske av rent konservativa skäl.

Om avdelningen för »kyrkokonst» upptog större delen av utställningslokalerna, var dock propagandan för »kyrkovård» på sitt sätt lika givande. Vid sammanförandet av material till denna avdelning hade anordnarna sökt kontakt med Riksantikvarieämbetet, som ställt till förfogande en rad bilder ur antikvariskt topografiska arkivets samlingar, belysande spörsmålet ur olika synpunkter. Genom studiet av de systematiskt ordnade fotografierna, vilka presenterades i stort format, fick besökaren en inblick i den skräpkammaraktiga villervalla, som ännu då och då är tillfinnandes i våra kyrkors tornrum eller annorstädes, där gamla värdefulla inventarier förts samman med allsköns bråte, men han fick också se, hur man med ganska små medel kan åvägbringa ett bättre sakernas tillstånd. Känslan av att en för gudstjänstbruk alltjämt avsedd kyrkointeriör inte får äga en alltför »museal» anstrykning har fört till anordnande av särskilda små museirum inom kyrkorna själva, där gamla ting, som numera tillvaratagits och konserverats, fått en pietetsfull förvaring samtidigt som de lätt kunna studeras av alla intresserade.

Placeringen av gamla föremål i kyrkorummet är dock den viktiga gaste och på samma gång känsligaste frågan i detta sammanhang. Ett antal bilder visade också, hur triumfkrucifix, dopfuntar, skulpturer m. m. borde ställas upp för att på bästa sätt smälta samman med miljön, där man

kanske samtidigt vidtagit sådana praktiska anordningar som införande av värmeledning och elektriskt ljus. Det var f. ö. mycket lärorikt att se, hur utvecklingen i fråga om sådana praktiska arrangemang gått framåt under ett par decennier. En värmeledning bör inte skylta med skrämmande sotiga varmluftsinsläpp framme i koret, när man kan anbringa små, lätt dolda element (för elektrisk eller annan uppvärmning) på andra, långt lämpligare platser. Inte heller bör man sätta imitationsljus i gamla kronor eller i stakar på altaret, när det är möjligt att anbringa ljuspunkterna så att levande lågor kunna bibehållas överallt, där de av ålder funnits.

Om allt detta och mycket därutöver lämnade utställningen besked i en både rolig och instruktiv form. Sedan var det en smaksak, om den enskilde besökaren erhöll mest behållning av den moderna kyrkokonsten eller av propagandan för en rätt vård av arvet från fordom.

Bertil Berthelson.

Trefaldighetstidens Benedicamus.

Det är en stor förtjänst hos de sista upplagorna av vårt svenska Missale att de olika momentens ursprungskälla anges. Detta är i hög grad stimulerande för var och en, som vill efterforska den musikaliska traditionens historia. Beklagligt är att ännu hela denna viktiga fråga är nästan obeaktad hos oss.

På ett par punkter saknas emellertid anvisningar om momentens ursprung. Så förhåller det sig med fjärde seriens benedicamus. Varifrån kommer då detta vårt nuvarande benedicamus dominicale?

Här må ett par iakttagelser få framdragas, som torde kunna något belysa frågan.

I regel följde ju Benedicamus av ålder samma ton, som dagens kyrie. Ännu i 1697 års koralbok iakttoogs denna princip. För vanliga söndagar anvisas därför däri vid benedicamus den melodi, som f. n. brukas under passionstiden (Musiken till Sv. Mässan nr 72). Denna melodi är ju densamma som första kadensen av det kyrie (nr 3) som f. n. upptages som första alternativ i missalets fjärde serie och som 1697 anvisas som Kyrie dominicale (märk dock att det doriska slutet bevarats i benedicamus nr 72 — medan det fått vika för mollslutet i kyriet nr 3). Dessa båda melodier borde i första hand förenas i samma serie, vilket till dels skett, i passionstidens serie, som upptar kyrie nr 3 som andra alternativ.

I 1697 års koralbok förekommer emellertid därjämte ett alternativ för benedicamus dominicale, som torde vara ursprunget till vårt nuvarande benedicamus nr 70. Till detta »Tackom och låfwom HErran» är fogat ett trefaldigt Halleluja. Detta är unikt för de i koralboken meddelade benedicamus-melodierna.

Att Halleluja vidfogats anvisar oss att detta benedicamus av ålder hört samman med påsktiden. Under denna kyrkans stora jubeltid, bru-

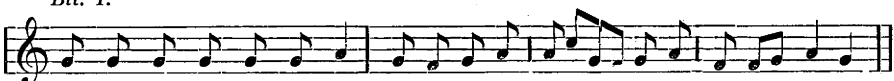
kades tidigare olika melodier för benedicamus, ej blott kyrietonens. Till dessa fogades ett eller flera Halleluja beroende av dagens rang i den kyrkliga festskalet.

Den av Missalet ofta citerade Bjuråkerhandskriften, vilken härrör från omkring 1541, upptar sålunda för påstiden fem, mer eller mindre olikartade alternativ, det första med fyra, det sista med ett Alleluja.

Det tredje av alternativen däri bär rubriken »De dominicis diebus» och skulle alltså brukas på vanliga söndagar under påsktiden. Det var alltså påsktidens benedicamus dominicale, och har trefaldigt Alleluja.

Det är av hypomixolydisk art och har, transkriberat i modern notskrift, följande utseende:

Bil. I.

Tack-om och loffuom her-ran. Al-le lu-ja al-le-lu-ja al-le-lu-ja.

Samma melodi, med obetydliga avvikelser och med två Alleluja, brukas enligt gällande Graduale romanum under veckan mellan påsk-afton och lördag efter påsk.

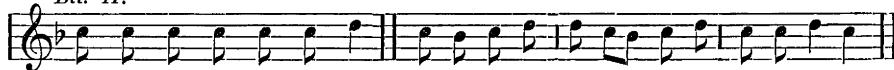
Melodien återfinnes i Bjuråkerhandskriften även med tvåfaldigt Alleluja och frygiskt slut.

Det synes rätt naturligt att man skulle söka rädda detta vackra klingande benedicamus när en gallring bland de tidigare många alternativen i mässan av olika skäl kom att företagas. Så kom det med som alternativ ej blott före påsktiden utan också på andra söndagar.

På så sätt upptages det, som ovan nämnts i 1697 års koralbok. Melodien har emellertid transporterats upp en kvart men i övrigt bevarats tämligen oförändrad.

En något större förändring har melodien undergått i Riddarholmshandskriften (från 1694): (Melodien noteras i Riddarholmshandskriften med helnoter.)

Bil. II.

Tack-om och låf-wom Her-ren. Al-le-lu-ja. Al-le-lu-ja. Al-le-lu-ja.

Det andra Halleluja har här något förenklats. Märk dock att kyrkotonartskaraktären bevarats: b-tecknet är tydligt utsatt! Märk också att handskriften synes förutsätta betoningen: Hallelu'ja.

Gå vi så till Hæffners Svenska Messan utgiven 1817, så meddelas ju där en »serie» till mässans ordinarium: till Kyrie t. ex. n:r 3, men där förekommer icke den därtill hörande ursprungliga benedicamusmelodien. Sambandet mellan kyrie och benedicamus är försvunnet. Här återfinnes endast vårt nuvarande n:r 70, helt visst därför att detta var det då brukligaste. Om det gäller förvisso Hæffners ord i anvisningen för mässans begagnande att det är »liksom allt annat hvad af församlingen skall sjungas, taget såsom det vanligen sjunges». Prästens versus, som ej ackompanjerades, har följande utseende:

Bil. III.

Tackom och låfwom Her-ren! Halelu-jah! Ha-le-lu-jah! Halelu-jah!

Det torde knappast vara möjligt annat än att detta är en ytterligare ombildning av den förut citerade benedicamusmelodi, som ursprungligen hört påsksöndagarna till. Vad har skett med den? Under århundradet som ligger mellan Ridderholmshandskriften och Hæffner har bl. a. kyrkotonartsmedvetandet försvunnit — men har hamnat i durtonart. Recitationen på c har förvandlats till en slapp melodisk rörelse nedåt mot undersekunden på obetonad stavelse — detta kan ha haft sin orsak i att recitationen i så högt läge verkade tröttande eller ock i att man velat utbyta recitationen i en melodisk växling. Slutligen har den fria av texten bestämda rytmen inklämts i modernt takt-schema. Märk den därav betingade och tydligen avsedda textningen: Halle'luja'h.

1897 års musik till svenska mässan har med mindre variationer bevarat Hæffners melodiform. Under tiden hade emellertid i prästens versus det tredubbla Halleluja vid benedicamus utslutits ur handboken. Då det förmodligen kändes otillfredsställande att låta versus sluta i sekundläge — vilket blev fallet när man skar av frasen före det första Halleluja — infördes som alternativ en ny form för prästens del, där slutet lånades från det sista Halleluja. Vårt nuvarande Missale medtar ej detta sista alternativ. Ingendera av de år 1897 meddelade melodiformerna kan anses tillfredsställande. Svårigheten kommer att fortstå så länge Halleluja saknas i prästens versus.

En jämförelse mellan vårt nuvarande söndagsbenedicamus med Bjuråkershandskriftens alternativ för påsktidens söndagar synes mig utfalla till det senares förmån. Det präglas av en festlig klangfullhet, som århundradenas utveckling tyvärr ej bevarat.

Det synes mig eftersträfvansvärt att detta av påskjubel fyllda benedicamus åter finge framträda i sitt ursprungliga skick och höras i vår gudstjänst.

Då det f. n. bör kunna användas vid vespergudstjänster o. d. meddelas här ett ackompanjemang till detta Benedicamus utarbetat av Albert Runbäck, som välvilligt ställt det till förfogande. Prästens part bör helst sjungas utan varje ackompanjemang.

Bil. IV.

Harm. av Albert Runbäck.

V. Tack-om och lov-om Herren. Hal-le-lu-ja, Hal-le - - lu-ja, Hal-le - lu-ja.

R. Her - ren va - re tack och lov. Halle-lu - ja, Hal - le - - lu - ja, Hal - le - lu - ja.

Arthur Adell.

Sammanträden och kurser.

Kyrkomusik-kursen i Katrineholm den 31 juli - 3 aug.

Då Strängnäs stifts organistförening höll sitt årsmöte förra året, framfördes från flera håll önskvärdheten av att föreningen i samband med kommande årsmöten anordnade kortare kyrkomusikaliska kurser. Redan i år lyckades styrelsen på grund av gynnsamma förhållanden att tillmötesgå dessa önskemål och anordna en dylik kurs i Katrineholm. Ett 40-tal deltagare, de flesta organister och kantorer, hade kommit tillstädes. Medräknas de vid särskilda tillfällen medverkande köerna — Olaus Petrikyrkans i Örebro motett-kör, Stora Malms kyrkokör, Bettna kyrkokör och Bettna barnkör — voro över hundra-talet personer engagerade i kursen.

Kursen inleddes med gudstjänst i Katrineholms kyrka. Predikant och liturg var kyrkoherde John Grafström, Husby-Oppunda. Som introitus sjöng Stora Malms förstirka kyrkokör under kantor Paul Littorins ledning J. S. Bachs »Dig skall ditt Sin sjunga» ur kantat nr 28. I den efter predikan följande, gregorianskt utformade gudstjänsten (Ev. tidedgård, Morgonböner för skolan) medverkade Bettna barnkör, gosskör och flickkör på var sin sida i koret.

Kursarbetet begyntes med ett i högsta

grad aktuellt föredrag. Sedan nämligen organistföreningens ordförande, musikdirektör Cyrus Granér, hälsat deltagarna välkomna, gav musikdirektör Waldemar Ahlén en orientering i kommittéförslaget rörande alternativa melodier till Nya psalmer. Denna intressanta orientering fick ytterligare perspektiv och färg genom åtföljande praktiska demonstration, i vilken fyrtio friska strupar deltog. Det blev verkligen en psalmsång sådan man sällan får höra! Nästa föreläsare var musikdirektör Adolf Andréén, som under kursens lopp gav några föreläsningar över ämnet »Problem och spörsmål inom det praktiska körarbetet». Särskilt ägnades uppmärksamheten tvenne alltid aktuella och för vår körkultur synnerligen ömma punkter, nämligen register- och fraseringsfrågan, den senare i vad avser sedvanliga inadventenser, av föreläsaren klassificerade i takt-, melodi- och accent-»provokationer», allt rikt belyst av ett synbarligen outtömligt förråd av ex. ur praktiska livet och i nära anslutning till de principer, som den på hithörande område så erfarne föreläsaren med lika enkla som effektiva medel genomfört i sina »Svenska stamsånger», vilka väl ingen undervisare i skolsång knappast borde vara utan. Att sålunda de musikaliska exkursionerna gävo

rikt utbyte behöver inte framhållas. Det samma kan i hög grad sägas om de körövningar, som under samma ledning ägde rum och utmynnade i en körkonsert i Katrineholms kyrka på torsdagen. Konserten blev, vad körens insats beträffar, ägnad helt åt Buxtehude, vars kantater Loven, kristne, eder Frälsar', Indulci júbilo och Magnificat anima mea framfördes under ett alltjämt stegrad intresse hos menigheten. Inom kyrkokantatens område äga Buxtehudes verk i allmänhet den för våra framåtsträvande landskyrkokörer oskattbara egenskapen att vara relativt lätt-tillgänglig, man skulle kunna säga: musikaliskt för den breda menigheten, tonalt för kören. Programmet utfylldes av musikdirektör Petrus Österberg, som med ett på samma gång varmt och mönstergillt föredrag sjöng sånger av John Morén och David Wikander, bl. a. ur registrerings-synpunkt mästertligt ackompanjerad av Waldemar Ahlén, som också — jämte stråkarna — beledsagat körkantaterna.

För kursens tredje föreläsning svarade musikdirektör David Ahlén, som efter en kort biografi över den store Thomaskantorn föreläste om hans Matteuspasion. Ämnet är i sig själv ett av de intressantaste och blev det ännu mer i David Ahléns klara utformning. De föredraget belysande och av Waldemar Ahlén på ett cembalo-imiterande instrument utförda musikillustrationerna samt icke minst den välgörande känslan att i föredraget förnimma undertonen av föreläsarens egen verkliga inlevelse i ämnet bidrogo helt visst till att hos åhörarna framkalla en stämning mera av predikan än föreläsning jämte en kännbar besvikelse över att föredraget på grund av knapp tid måste avkortas.

De tvenne förnämliga orgelkonserter, som kursen bjöd på, blevo i hög grad lärorika. Den första konserten gavs av stiftets egen, alltmer framträdande orgel-spelare, musikdirektör Gösta Westblad, som presenterade ett omväxlande pro-

gram, begynnande med Buxtehude, Pachelbel och Bach och vars senare del ägnades modernare saker. I den andra orgelkonserten framförde Waldemar Ahlén, vars kapacitet ju är känd över hela landet, kompositioner av Bach (Fantasi och fuga g moll), Pachelbel, Buxtehude, Bossi, Reger och Oskar Lindberg (den sistnämnde förerättad med en högintrassant utformning av den nyss utkomna och förklarligt nog så uppmärksammade Variationer över en gammal dalakoral). Frånsett själva det konstnärliga givandet i orgelspelet måste man som facit därtill anteckna en förebildlig registrering, som visade, vilken överraskande rik klangfärgskala även en medelstor genomsnittsorgel under rätt behandling kan erbjuda.

Ordföranden i stiftets organistförening gav andra kursdagen en utmärkt föreläsning i den mycket debatterade frågan om psalmsången, här sedd mest ur synpunkten av orgelsatsens frasering med hänsyn till förhandenvarande psalmtext. Samma dag demonstrerade kantor Paul Littorin, delvis i anslutning till Adolf Andréns föreläsningar, skolsång med barn från Stora Malms kyrkskola. Demonstrationen gav på ett förebildligt sätt belysning icke endast åt fraseringsmomentet utan ock åt den icke mindre viktiga registerfrågan. Jag vill i detta sammanhang icke underlåta att kraftigt understryka behovet av kurser, och många sådana, för sångundervisare i våra folkskolor. Sångämnet har tyvärr en trång plats på skolschemat, varför det också gäller att verkligt rationellt utnyttja den knappt tillmätta tiden till sångkulturens fromma i allmänhet men icke minst till fromma för våra kyrkokörer.

Lic. Westers föredrag på torsdagen om Vårt gammalsvenska orgelbestånd med synpunkter på våra äldre orgelverks restaurering (om- och tillbyggnad) enligt orgelhistoriska och orgeltekniska undersökningar framvisade vårt kyrkoinstrument från en för de flesta kanske tämligen

ny och okänd synvinkel. Utan att ingå på något försök till värdesättning av de i föredraget med erkännansvärd vidsynthet framförda synpunkterna måste man efter dess slut på kursdagarnas inkomstsida anteckna: Ett vidare perspektiv åt den väl alltid aktuella frågan om orgeldispositionen.

Samma dag gjordes en utflykt per buss till Stora Malms kyrka, Eriksbergs slottspark och slutligen Bettna kyrka. Här var en kort musikstund anordnad av Bettna kyrkokör och samma kyrkas barnkör. Efteråt samlades deltagarna till kafferast i kyrkskolan, där Bettnakören stod för värdskapet.

Efter organistföreningens årsmöte på fredagen skedde avslutningen med en kort gudstjänst i Katrineholms kyrka. Med glädje och tacksamhet teckna vi oss till minnes de varmhjärtade ord, kyrkoherden, d:r Morbeck, riktade till kursdeltagarna efter gudstjänstens slut. R. F.

Organistföreningens årsmöte

hölls sista kursdagen under ordförandeskap av dir. Cyrus Granér. Sedan hälsningstelegram avsänts till biskop Aulén, som på grund av utlandsvistelse icke kunnat besöka kursen, övergick man till Centralstyrelsens ärenden. Till revisorer utsåg stiftsföreningen hrr C. Lindberg, Lund, och H. Dahlqvist, Helgesta. Centralstyrelsevalet utföll sålunda: Omvalda blevo hrr S. Sjöberg, Karlskrona, C. Granér, Nockeby, Olof Söderlund, Arvika, David Ahlén, Stockholm, samt nyvalda: hrr H. Ahrén, Mullsjö, Gösta Westblad, Botkyrka, samt prof. O. Olsson, Stockholm. Närmast i röstetal kommo hrr O. Björstedt, C. Brodin, Oskar Lindberg, W. Ahlén, K. J. Ulander, A. Andrén, R. Darell och H. Weman.

I frågan om änke- och pupillkassan beslöt föreningen att åt Centralstyrelsen uppdraga att på grundvalen av dir. Hjorts förslag utarbета och snarast förverkliga saken. Angående koraler utan preludium

beslöts efter livlig diskussion att intet särskilt uttalanden skulle göras i frågan. Det av Centralstyrelsen utsända ärendet om kontroll vid om- och tillbyggnad av orglar föranledde en synnerligen livlig debatt, varefter föreningen uttalade som sin mening att Centralstyrelsen torde hänvända sig till K. Musikaliska Akademien med hemställan att denna vidtager åtgärder för realiserandet av en effektivare kontroll i berörda hänseende.

Så vidtogo stiftsföreningens egna ärenden. Sedan ansvarsfrihet beviljats omvaldes till revisorer hrr H. Dahlqvist, Helgesta, och David Ingemark, Gryt. I styrelsen omvaldes sedan kantor Aug. Andersson, Kungsör, som undanbett sig återval, med acklamation valts till föreningens förste hedersledamot, hrr Cyrus Granér, Nockeby, ordf., Rolf Forssman, Bettna, sekr., Paul Littorin, St. Malms, kassaförvaltare, samt G. Hallinder, Malmköping. Nyvalda blevo hrr Adolf Andrén, Örebro, R. Thanderz, Långbro, och S. Regnström, Hardemo. Sekr.

Skara stifts organistförening,

som under »Kyrkosångsdagarna i Skara 2—5 juli» fått på sin lott att den tredje dagen, »Orgeldagen», svara för värdskapet, höll då sitt årsmöte under ordförandeskap av kantor H. Ahrén, Mullsjö. I sitt hälsningstal berörde han det glädjande faktum, att stiftsföreningen under de senaste tre åren sett sitt medlemsantal fördubblat och nu räknar 90 medlemmar.

Från behandlingen av de allmänna ärendena må antecknas, att ansvarsfrihet beviljades centralstyrelsen för 1933 års förvaltning. Till revisorer för 1934 års räkenskaper valdes hrr C. Lindberg, Lund, och H. Olbers, Kågeröd. Angående frågan om änke- och pupillkassan uttalade föreningen sitt stora intresse för såväl Angermanlands organistförenings som dir. Hjorts förslag samt uttalade det önskemålet, att centralstyrelsen på grundval av de framkomna motionerna och med hänsyn till

rätten till nådår snarast måtte förelägga stiftsföreningarna detaljerat förslag till en pensions-, änke- och pupillkassa för kåren.

Årsmötet saknade tid och lust att uppräknat »sådana fall, då koralen lämpligast ej bör föregås av preludium», varför det besynnerliga »ärendet» ej upptogs till debatt.

En livlig diskussion utspann sig angående frågan om kontroll vid om- och nybyggnad av orglar. Fullständig enighet om nödvändigheten av sådan kontroll var emellertid rådande och föreslogs, att den kontrollerande myndighetens överinseende även skulle kunna ske genom ett stiftsvis valt orgelråd.

I frågan om centralstyrelsevalet hade åtskilliga talare ordet. Till centralstyrelse valdes så enhälligt hrr H. Weman, Uppsala, Waldemar Ahlén, Stockholm, A. Runbäck, Båstad, David Ahlén, Stockholm, O. Söderlund, Arvika, K. J. Ulander, Ramsele, och H. Ahrén, Mullsjö. De nuvarande suppleanterna omvaldes.

Stiftsföreningens räkenskaper balanserade på kr. 666:37 med en behållning av kr. 308:72. Ansvarsfrihet beviljades. Styrelsen omvaldes enhälligt.

*

Årsmötet skedde, som ovan antytts, i samband med ett kyrkomusikaliskt möte i Skara, som varade i dagarna fyra. Den första av dessa kyrkosångsdagar, Liturgiska sångens dag, inleddes med Högmässa i domkyrkan, varvid biskop Danell predikade och K. S. V.-kören utförde Te Deum. Mötet öppnades så på läroverkets högtids-sal av Västergötlands Kjörförbunds ordförande, hovpredikanten Paul Nilsson. Under dagen förekom sedan föredrag av teol. lic. kyrkoherde Knut Peters och övningar i lit. sång under ledning av domkyrkovicepastor A. Adell. Dagen avslutades med orgelmusik i domkyrkan av musikdirektörerna Ekström, Borås, och Melin, Falköping.

Nästa dag var Körsångens dag. Då firade Västergötlands Kjörförbund sitt 10-års-

jubiläum med en konsert i domkyrkan. Förbundskören bestod av över 500 sångare. Bland separat uppträdande körer förekom stiftets Kyrkosångens Vänner.

Under tredje dagen, Orgeldagen, framträdde musikdirektör Waldemar Ahlén som föreläsare och orgelsolist.

Sista mötesdagen hade blivit kallad Koraldagen. Waldemar Ahlén demonstrerade då de nya alternativa melodierna till Nya Psalmer. Dagen och mötet avslöts med koralafton i Varnhems klosterkyrka, varvid dir. Ahlén spelade några koralförspel av gamla mästare samt höll koralövning med församlingen. Därefter avslutades kyrkosångsdagarna med tal av biskop Aulén, Strängnäs. Sist sjöngs Completorium.

Mötet var anordnat av Västergötlands Kjörförbund, Kyrkosångens Vänner och Organist- och Kantorsförening. K. G. G.

Koralveckan i Båstad.

Den 7—13 aug. voro ett 60-tal kvinnor och män, präster, organister, kyrkokörmedlemmar och »Kyrkligt lekfolk», samlade i Båstad till Koralveckan. Redan den yttre ramen omkring denna i Sverige än så länge tyvärr unika institution var den bästa tänkbara: härlig natur, underbar helgedom med två ännu underbarare orglar, välvillig församlingsledning.

Det är oriktigt att karaktärisera Koralveckan i Båstad som en instruktionskurs. Den är snarare en bönevecka, fastän under för Sverige ovanliga former. Som sådan torde den och betraktats innerst inne av deltagarna. Vid avskedssamkvämet betygade flera talare veckans andliga betydelse för deltagarna.

De övningar som höllos (tre timmar om dagen) avsågo att förbereda veckans gudstjänster, matutin varje morgon och vesper eller completorium varje afton. Jag tror att de flesta deltagarna fingo klart för sig (om det ej var det förut), att tidegårdens form för andakt blir kärare och mera innehållsrik ju mer man sysslar med den. Här talar Guds eget ord, skrivet med sten-

stil, till själen. Och vid torsdagens högmässa med nattvardsfirning gavs oss »Guds synliga ord» omslutet av den skönaste ram, kyrkans urgamla sång i originalt skick.

Föredragen behandlade i år ämnet Bekännelse (trosbekännelse och syndabekännelse) och kyrkoliv. Föredragshållare voro professor A. Nygren, kyrkoherde K. Peters och kyrkoherde A. Blomquist.

Tre namn äro oupplösligt förknippade med koralveckan i Båstad: Arthur Adell, den inspirerande ledaren, Ragnar Blennow, den försynte och kunnige tidegårdsledaren, och Albert Runbäck, gudstjänstspelaren, med det klara intellektet och det varma

hjärtat. De bringas ett tack av deltagarnas överfulla hjärtan.

En önskan: må koralveckan hädanefter utökas med ännu en dag och må vi få sjunga igenom »Veckans tideböner», vilken utkom i textupplaga i samband med kursen!

Vid det improviserade completoriet sent på söndagskvällen talade ledaren, sedan Pachelbels överjordiska »Av himlens höjd oss kommet är» spelats, om vad det betyder att i en tid, brutal som vår, få samlas i helgedom och få fridens bud genom kyrkans gamla sång. Orden tona säkert fortfarande i mängen deltagares själ som veckans måtto och eftermål.

L. Lindhagen.

Recensioner.

För blandad kör.

N. O. Raasted: *Psalm 42. Motette för achtstimmigen Chor op. 42. Breitkopf u. Härtel.*

Det är med odelad glädje och beundran, som man tar del av detta förnämliga verk av den danska tonsättaren. Han visar i denna motett inte endast sitt kontrapunktiska kunnande utan också ett utpräglat sinne för kyrklig stil och kyrklig komposition. Hans behandling av körsatsen är mönster-gill. Kort sagt: ett litet mästerverk, väl värt att lära känna. J. H.

J. S. Bach: *Kantat nr. 140, På 27 s. e. Tref. »Vaknen upp, hör ropet skallar.» Wacht auf, ruft uns die Stimme.» Körpartitur. Nordiska Musikförlaget.*

Nordiska Musikförlaget har med denna härliga kantat fortsatt utgivandet av sin serie Bachkantater. David Ahléns namn borgar för en god svensk version. Vi hoppas livligt på fortsättning. Förlaget är värt all uppmuntran. J. H.

Gunnar Petersén: *Herre, är det du, som nalkas? Nordiska Musikförlaget. Pris 25 öre.*

Denna lilla körsak är ingen märkvärdighet, men den innerlighet och trofasthet, som svävar över den, utgör dess värde. Kompositören, för anmälaren en ny bekantskap, kommer kanske med ännu bättre saker senare. Slutet av sången, »Herre, är det du?», hade kanske blivit bättre fråga, om sista ackordet i stället för grundläge fått tersläge. — Trycket är så gjort, att sången även kan sjungas solo med ackompanjemang av piano eller orgel. S.-G. S.

John Hult: *Jungfrun hon går i ringen och Du har sörlit nu igen. Nordiska Musikförlaget.*

»Jungfrun hon går i ringen» är mycket roligt gjord med cantus firmus växlande i de fyra stämmorna. På en del ställen i visan är det hela väl tillkrånglat men som helhet bra. Visan lämplig, om icke som mästareprov för en kör, så dock ett svår-sjunget gesällprov. — »Du har sörlit nu igen» är ett fint litet arrangemang med

stil och stämning. C. f. i tenoren i första versen och sopranen i andra. Är väl värd att införlivas med körnernas profana del av notbiblioteket. S.-G. S.

Moses Pergament: Vårvisa. Nordiska Musikförlaget. Pris 15 öre.

Texten är skriven av Erik Blomberg, och Pergament har försökt att fånga vårstämningen. Men den lätta, ljuvliga texten, »Våren är här, vacker, vek och skär», har nog fått en väl tung musikalisk dräkt. Pergament skriver inte heller så sångbart. När en sak av honom väl är inövad, klingar den enastående bra, men första anblicken skrämmer. Det är kanske så här också? S.-G. S.

Waldemar Ahlén: Sommarpsalm. Nordiska Musikförlaget. Pris 15 öre.

»En vänlig grönskas rika dräkt» (Nya ps. nr 644), C. D. af Wirséns kända text, har lockat W. Ahlén att skriva denna goda och välklingande sak. Att Ahlén är en god pedagog, som precis vet, hur han vill hava sången sjungen, visa alla de andnings- och betoningstecken o. d., som äro rikligt förekommande. För övrigt behöver jag icke skriva mer om hans »Sommarpsalm», ty den talar nog för sig själv. S.-G. S.

Manskör.

Johann Strauss: »Donau sjung.» Nordiska Musikförlaget. Pris 35 öre.

»An der schönen» har nu fått svensk text av L. B. Jacobson. Kan sjungas till orkester eller piano efter varje plats' resurser. Bra som omväxling i repertoaren. S.-G. S.

Trest. blandad kör.

Armin Knab: Sechzehn Chorale. Breitkopf och Härtel, Leipzig. Pris 1: 80.

Enligt ett litet förord innehåller häftet 16 koraler för trestämmig blandad kör (sopran, alt och baryton) satta polyfon av Armin Knab. Denne har behandlat kora-

lerna kontrapunktiskt mycket intressant. Han har i viss mån bortsett från all gemenskap mellan de tre stämmorna utan att därför bryta sammanhanget. Ett roligt och intressant häfte, särskilt ur studiesynpunkt. För den, som är intresserad av liknande arrangemang, vill anmälaren hänvisa till en hel mängd schweiziska verk i genren. S.-G. S.

Sang med piano.

Oscar Solén: Uplandssången. Nordiska Musikförlaget. Pris 1: — kr.

Uplandssången är nog som hembygds-sång lika litet lyckad som de flesta dylika sånger. Min tro är, att svenskarna icke kunna skriva något eldande, marschartat nu för tiden. Det blir gärna, för att använda ett modernt slanguttryck — tjalligt. S.-G. S.

För orgel.

Forspil till Salme-melodier i Kirkestil, udarbejdet af Hakon Godske-Nielsen, Poul Hamburger, Thomas Laub, Peter Thomsen, O. E. Thuner, Finn Viderø, Mogens Wøldike. W. Hansens förlag.

I det förträffliga företalet till denna preludiesamling heter det bl. a.: »Det er, som allerede Thomas Laub har paapeget, i Koralbearbejdelse hos det 17. Aarhundredes protestantiske Organister, i første Række hos Scheidt og Pachelbel, det naturlige stilistiske Tilknytningsspunkt maa søges.» »Thomas Laub har i sin Samling 'Forspil og Melodier. Forsøg i Kirkestil.' (Wilhelm Hansen 1909) givet et forbillidligt Eksempel paa, hvorledes den gamle Orgelstil kan gøres praktisk anvendelig i vore Dage. Nærværende Samling, der indeholder 100 Forspil alle til Kirkelige Melodier, deriblandt seks hidtil utrykte Forspil af Laub, maa betragtes som et Forsøg i samme Retning. Formen har i de overvejende Tilfælde Koralfugaen som Mønster.»

Försöket kan utan tvivel sägas ha utfallit mycket lyckligt. Det är nämligen en-

samling utomordentligt värdefulla och användbara koralförspel, som här presenteras. De äro även lätta att utföra och fordra i allmänhet varken pedal eller 2 manualer.

Något liknande borde väl kunna åstadkommas även i vårt land. Vid en jämförelse mellan våra koralmelodier och danskarnas må man väl kunna säga, att uppgiften här hos oss skulle vara betydligt tacksammare.

A. R.

95 *Forspil til Salmemelodier for Orgel uden Pedal eller Harmonium til praktisk Brug ved Gudstjenesten komponerede af Emilius Bangert, Søren Jensen, Laurids Lauridsen, Svend-Ove Møller, Otto Sandberg Nielsen, Poul Schierbeck, Peter Thomsen, Walther Zacharias. Jac. Boesens Musikforlag A/S., København.*

Återigen en förträfflig dansk preludiesamling. Preludierna, som mestadels äro helt korta, äro utformade på olika sätt; ett för de flesta gemensamt kännemärke är dock den imiterande stilen, som stundom är ganska arkaiserande. Även i vårt land kan åtskilligt ur dessa danska preludiesamlingar komma till praktisk användning, då vi ju ha många gemensamma psalm-melodier. I detta häfte finnas sålunda preludier (ibland flera alternativ) till mer än 20 koraler, som i samma tonarter återfinnas i vår nuv. koralbok.

A. R.

40 *Koralpreludier av Daniel Olson. Nordiska Musikförlaget.*

De preludier av Daniel Olson, som vi känna från föregående samlingar, äro ju i allmänhet mycket goda och användbara ting. Flertalet av de längre eller kortare förspel, som presenteras i detta nya preludiehäfte, synas mig överträffa de tidigare publicerade bl. a. genom en större friskhet och en djärvare stämföring. Preludierna rekommenderas på det varmaste både till studium och till användning vid gudstjänsten.

A. R.

Varia.

L. M. Engström: Communion Thoughts; When You Pray; The Bible and its Use; Christ Our Sanctification, translated by Evald B. Lawson. Rock Island, 1928.

I d:r Evald B. Lawson, präst vid den lutherska Trinity Church i New York, äger Sveriges kyrka en trogen vän, som med intresse och välvilja söker följa utvecklingen här hemma för att sedan göra sina landsmän i U. S. A. förtrogna med det han funnit värdefullast. Värdet av en sådan personlig förbindelse mellan kyrkorna kan ej överskattas. Det är oss därför angeläget att här göra denna tidskrifts läsare uppmärksamma på de småskrifter av prosten Engströms i Bolstad hand, som genom Lawsons förtjänstfulla översättning gjorts tillgängliga för engelsktalande lutherdom i U. S. A.

A. A.

Evald B. Lawson: Christina Nilssons Visit to Brockton. Rock Island, Ill. 1934.

När Christina Nilsson 1870 på sin första turné genom Amerika besökte Boston uppvaktades hon av en ung pastor i den svenska lutherska församlingen i North Bridgewater — med en anhållan, att ge en konsert i staden till förmån för den unga och fattiga svenska församlingens planerade kyrkobygge. Den berömda sångerskan stod till förfogande och hennes manager Strakosch lät sig övertalas att ge sitt bifall. En novembersöndag 1870 stod hon tillsammans med sina övriga turnékamrater alltså inför en entusiastisk åhörarskara i en av stadens kyrkor. Sångerskans andel var icke alltför storartad: Gounods Ave Maria (med obligatviolin som hanterades av Mons. Vieuxtemps) och

svenska melodier. Konserten gav församlingen 2,000 doll. — en god start till kyrkobygget.

Denna vackra episod ur den svenska

sångerskans liv har Lawson framdragit och ger tillika en intressant inblick i den första svenska lutherska kyrkans i New England tillblivelse. A. A.

Meddelanden.

Val. Till innehavare av förenade tjänster ha valts: å Frösön, Jmt., Gunnar Nises därstädes; i Torsås, Klm., Ingevald Sturfeldt, Törnsfall; Odensåker, Skar., G. Palm därstädes; Gamla Uppsala, Sten Carlsson, Älmhult; Öhr, Krb., Axel Henmark, Mistelås, Almundsryd, Krb., Margot Lilja, Norrköping; Valstad, Skb., Uno Palmgren, Appuna; Tived, Skb., Gösta Aldén, Söderköping, Orlunda, Östg., Carl Axel Wedell därstädes; Gustav Adolf, Skb., Erik Thorsén, Jönköping; Lerbäck, Ör., S. Lindén, Norrköping; i Nödinge, Älvsb., F. Funk, Göteborg, Svenljunga, Älvsb., O. Avenius, Länghem, Viby, Öreb., Nils R. Ling, därstädes, Sund, Klm., Erik Hägg-

ström, Bjärträ, Lindome, Hal., W. Ashammar, Göteborg, Mätteröd, Krist., G. Walter, Tormestorp, Skepptuna, Sth., J. A. Källman, Helgum.

Sångvecka anordnades 2—8 juli på Hampnäs folkhögskola i Angermanland under ledning av pastor I. Sahlin. Delta-garantalet uppgick till 25. Sångveckan upptog på sitt program utom sångövning, teoretisk undervisning och blockflöjtspel. Ett tjugotal, delvis stora och svåra verk, däribland hela kyrkokantater av Bach och Buxtehude inövades. Dagen avslutades med completorium. På söndagen företogs en utfärd till Sidensjö, där sångveckans deltagare sjöngo vid högmässan.

Tisd. 13. Sv. psb. 600: 1—2. 600: 6. Psalt.
116: 1—9. Joh. 8: 30—59.

Onsd. 14. Sv. psb. 294: 1, 294: 6—7. Psalt.
141: 1—4. Joh. 9: 1—23.

Torsd. 15. Sv. psb. 596: 6, 596: 7—8. Psalt.
138: 1—8. Joh. 9: 24—41.

Fred. 16. Sv. psb. 216: 1, 216: 8. Psalt.
77: 2—15. Joh. 10: 1—21.

Lörd. 17. Sv. psb. 325: 3—4. 325: 11. Psalt.
100, Joh. 10: 22—42.

**TJUGOFEMTE SÖNDAGEN EFTER TRE-
FALDIGHET.**

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 499. 444. Psalt. 146. Jes. 2: 12—22.

För högmässan:

Sv. psb. 497: 1. 499: 2—5. 118: 3. 498: 5—7
[157: 17, 18. 151]. 460: 8.

För aftonsången:

Sv. psb. 661. 469: 5—8. 275: 8, 9.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 19. Sv. psb. 461: 1, 461: 7—8. Psalt.
145: 8—14. Joh. 11: 1—27.

Tisd. 20. Sv. psb. 187: 1—3. 187: 4—5. Psalt.
139: 1—12. Joh. 11: 28—12: 11.

Onsd. 21. Sv. psb. 47: 1. 47: 9—10. Psalt.
119: 89—94. Joh. 12: 12—50.

Torsd. 22. Sv. psb. 668: 6. 668: 8—9. Psalt.
73: 1—3, 23—28. Joh. 13: 1—30.

Fred. 23. Sv. psb. 450: 1—2. 450: 6—7.
Psalt. 34: 2—9. Joh. 13: 31—14: 21.

Lörd. 24. Sv. psb. 663: 1—2. 663: 3. Psalt.
95. Joh. 14: 22—15: 27.

DOMSSÖNDAGEN.

(Violett skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 496. 444. Psalt. 82. Dan. 12: 1—4.

För högmässan:

Sv. psb. 499: 1, 2. 496. 459: 5. 663. [157: 17,
18. 151]. 668: 8, 9.

För aftonsången:

Sv. psb. 498: 1—3. 497: 4—5. 459: 9.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 26. Sv. psb. 666: 1—2. 666: 6. Psalt.
89: 2—7. Joh. 16: 1—33.

Tisd. 27. Sv. psb. 496: 1—2. 496: 3. Psalt.
116: 12—19. Joh. 17: 1—26.

Onsd. 28. Sv. psb. 499: 2. 499: 5—6. Psalt.
84. Joh. 18: 1—40.

Torsd. 29. Sv. psb. 665: 1. 665: 2. Psalt.
91: 1—5; 10—16. Joh. 19: 1—30.

Fred. 30. Sv. psb. 498: 2. 498: 7. Psalt. 86:
1—13. Joh. 19: 31—20: 23.

Lörd. 1 dec. Sv. psb. 508: 1. 508: 6. Psalt.
107: 1—9. Joh. 20: 24—21: 25.

Bibelläsningarna ur N. Testamentet för den dagliga andakten äro i huvudsak enligt E. Eidem: Vår frälsnings evangelium. Psalmvalet för högmässan ansluter sig nära till G. T. Lundblads Psalmvalslista, ny upplaga av K. Peters.

Nya orglar.

Från firma John Grönvall, Lilla Edet:

Ny orgel i *Valla kyrka*, Bohuslän.

Manual I: Borduna 16', Principal 8', Gamba 8', Fl. Harm. 8', Trumpet 8', Oktava 4', Rauschkvint 2 2/3'.

Manual II: Bassetthorn 8', Salicional 8', Gedakt 8', Vox Celeste 8', Violin 4'.

Pedalen: Subbas 16', Violoncell 8'.

Tonomfång 56 toner i manualerna och 30 toner i pedalen, 4 fasta komb., 2 fria komb. Registersvällare, Crescendoverk för Man. II. pedalomväxling.

Orgeln avsynad av Musikdir. H. Persson, Trollhättan.

Om och tillbyggnad av orgeln i *Mularps kyrka*, Västergötland.

Manualens disposition: Principal 8', Rörflöjt 8', Salicional 8', Vox Celeste 8', Oktava 4', Rauschkvint 2 2/3'.

Pedalen: Subbas 16', Crescendoverk över hela orgeln.

Koppel och kombinationer: Piano, Forte och Pedalkoppel.

Orgeln avsynad av Musikdir. H. Melin, Falköping.

Recensioner.

John Norrman: Bed om min syn, Varför smeker jag? och En sångardag. Nordiska Musikförlaget.

Om Norrman kan man med bästa vilja i världen inte säga, att han tillhör den grupp kompositörer, som pläga kallas »de unga, lovande». Det är för honom ett övervunnet stadium. Han sänder då och då ut små pärlor kompositioner i marknaden. Dock tycks han ha »förfallit» till att skriva mycket delade stämmor, vilket i de flesta körer vålla stort besvär att kunna sjunga. Detta är en anmärkning mot samtliga tre visorna. Texten till de båda första är Erik Blombergs och till »En sångardag» Paul Nilssons. — »Varför smeker jag» är

underbart fager men svårsjungen, särskilt ur renhetssynpunkt. Och så »jag»-formen, den gamla diskussionsanledningen — — —. »Bed om min syn» är nog mycket bra men går dock icke upp mot en del av Norrmans föregående. »En sångardag» är ganska traditionellt skriven, med ganska mycket av effektsökeri. Den har nog — tyvärr — ganska stora möjligheter att bli en de blandade körernas »rythym». I denna sång måste dock de delade stämmorna utan tvivel giva en enastående märgfyllt verkan. — En musikanmätlare behöver aldrig uppmana Norrman att skriva mer eller körer att inköpa dennes tonsättningar. Det sker ändå. S.-G. S.

För Edert eget bibliotek

Y. Brilioth: Svensk kyrkokunskap. Häft. 9: 50, inb. 11: 50.

E. Rodhe: Svenskt gudstjänstliv. Kr. 12: 50.

A. O. T. Hellerström: Liturgik. Häft. 7: 50, inb. 8: 50.

C. A. Moberg: Kyrkomusikens historia. Kr. 11: —.

K. Peters: Den gregorianska sången. Häft. 3: 50, inb. 4: 50.

E. Liedgren: Svensk psalm och andlig visa. Häft. 12: — inb. 14: —.

J. A. Eklund: Förslag till Psalmbok för Svenska Kyrkan. Häft. 4: 50, inb. 6: —.

W. Åhlén: S:t Jacobs kyrkoorgel. Kr. 1: 75.

Paul Nilsson: Försök till kyrkopsalmer. Kr. 3: —.

John Nilsson, Bengt Wallman m. fl.: Kyrkan sjunger. Dikter av 18 förf. Kr. 2: 50.

H. Wentz: Psalmkunskap. Studieplan. 15 öre.

F. Stade: Strövtåg i vår psalmbok. Häft. 2: 25, inb. 3: 25.

Sam. Gabrielsson: Psalmboken hemma hos er. 7:e uppl. 40 öre.

B. Jonzon: Psalmboken som andaktsbok. 20 öre.

F. M. Allard: Våra psalmmelodier. Studieplan. 15 öre.

Svenska Kyrkans Diakonistyrelsens Bokförlag

Herman Nordfors & Co.

PIPORGELFABRIK

LIDKÖPING

Tel. Kontoret 145. Tel. Bostaden 592.

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruktioner. Moderniseringar, insättning av elektrisk bälldrift och stämningar utföras omsorgsfullt. Finaste intyg från framstående musici. Dispositions- och kostnadsförslag på begäran omgående gratis.

KYRKO-ORGLAR

Olof Hammarberg

Nya Varvet - Göteborg

Renoveringar, stämningar. Förstklassigt utförande. Moderata priser.

Herrar Prästmän!

Ifråga om ny- eller ombyggnad samt renovering och omstämningar utav Edra kyrkorglar, begär kostnadsförslag från

Orgelbyggare John Grönvall, Lilla Edet. Tel. 94.

Mångårig praktik hos utlandets största orgelfirmor. Utexaminerad från Genossenschaft der Orgelbauer i Wien med högsta utmärkelsen.

Ordinarie förenade folkskollärare-organist- och klockartjänsterna

i Järbo församling, Gävleborgs län, sökas hos Kyrko- och skolrådet, postadr. Järbo, senast den 24 september.

Skolan — B I-formen — och kyrkan belägna i närheten av Järbo järnvägsstation. Lagenl. god lärarbostad. För lärarbefattningen lagstadgad lön. För kyrktjänsterna 700 kr. om året jämte ett med lärarbostaden i förbindelse stående rum. Närmare upplysningar hos undertecknad.

Järbo i augusti 1934.

Erland Egertz,
Kyrkoherde.

Ordinarie klockare-, organist- o. kantors- (kyrkosångare-) befattningen

i Hässleholms församling i Lunds stift är till ansökan ledig för manlig sökande. Ansökningstiden utgår den 16 oktober 1934. Lön: 3,000 kr. Fastställd instruktion sändes på begäran. Ang. ansökningshandlingar m. m. se annons i post- och inrikes tidningar den 17 aug. 1934.

Hässleholm den 1 september 1934.

Samuel Adrian,
t. f. komminister.

LEDIGFÖRKLARADE KYRKOMUSIKERTJÄNSTER

A. Enbart kyrkliga tjänster.

Klockare-, organist- och kantorsbefattningen i Getinge (adr. Getinge, Hallands län) sökes före 12 oktober. Lön: Inkomst av 2 löneboställen + 650 kr. + tillfälligt anslag 250 kr.

Klockare-, organist- och kantorsbefattningen i Stoby och N. Sandby (adr. Kyrk-Stoby, Malmöhus län) sökes före 16 oktober. Lön 1,500 kr. + 1 ålderstillägg å 150 kr.

Klockare-, organist och kantors- (kyrkosångare-) befattningen i Hässleholms stads församling (adr. Hässleholm), sökes före 16 oktober. Lön 3,000 kr.

B. Förenade med folkskolläraretjänster.

I Bärbo (adr. Råby, Södermanlands län) sökes före 24 september. Lön 600 kr.

I Järbo (adr. Järbo, Gävleborgs län) sökes före 24 september. Skolform B. Lön 700 kr.

I Sollerö (adr. Sollerön, Kopparbergs län) sökes före 27 september. Skolform A. Lön 700 kr. Kontant ersättn. för bostad och vedbrand.

I Härnevi (adr. Torstunaby, Västmanlands län) sökes före 7 oktober. Skolform B2. Lön 500 kr.

I Habo (adr. Habo, Skaraborgs län) sökes före 17 oktober. Skolform B 2. Föreslagen lön 700 kr. + 100 kr.

Klockare-, organist- o. kantorsbefattningen

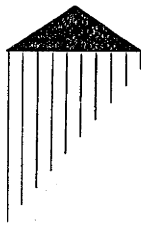
i Getinge pastorat, Hall. l., sökes hos kyrkorådet (adr. Getinge) senast den 12 oktober 1934.

Lön: Inkomst av två löneboställen + 650 kr. kontant, dessutom för kyrkokör ett tillfälligt anslag å 150 + 100 kr. Bostad med trädgård finnes å bostället i Getinge. Närmare underrättelser genom kyrkorådets ordförande, tel. 25.

Kyrkorådet.

J. W. Grönlunds Orgelfabrik

Kåge, Tel. 27.

Tillverkning av Piporglar i modernaste utförande för kyrkor och kapell.

Orgelharmonium för hem och skolor. Renovering och stämning av äldre orgelverk

Insättning av elektriska orgellåtkar.

Fina intyg av framstående musikdirektörer och kyrkomyndigheter.

Förslag kostnadsfritt på begäran.

ÅKERMAN & LUNDS NYA ORGELFABRIKS AKTIEBOLAG

KUNGL. HOVLEVERANTÖR.

Tel. 26

SUNDBYBERG

Tel. 26

Tillverkning av Piporglar
för kyrkor, kapell och konsertsalar.

Om- och tillbyggnader,
reparationer, omstämningar och ren-
göringar av gamla orgelverk, samt
inmontering av elektriska blåsverk
utföras.

*Uteslutande svenskt material och
arbete.*

En lekman tar till orda

Docenten i filosofi vid Lunds Universitet, fil.
d:r Elof Åkesson, framlägger den första utförliga
kritiska granskningen av det Eklundska psalm-
boksförslaget med genomgående positiv syftning
och lämnar även ett kompletterings- och utby-
tesförslag om 50 nya psalmer och hymner.

Det nya psalmboksförslaget

Kritik och önskemål

av

Elof Åkesson.

INNEHÅLL:

Huvudfrågan. — Nya Psalmer av 1921. — De
för förslaget specifikt nya psalmerna. — Ute-
slutningarna och ändringarna i 1819 års psalm-
bok. — Psalmer till komplettering av förslaget.

184 sidor. — Kr. 2:75.

Svenska Kyrkans Diakonistyrelsens Bokförlag